

4. MARTS 73. ÅRGANG

Demens

Det handler om at se hele mennesket

SOCIALPÆDAGOGEN

05
16

5/2016

4. MARTS

ISSN 0105-5399

AnsvarshavendeForbundsformand
Benny Andersen**Redaktion**Jens Nielsen (redaktør), jni@sl.dk
Maria Rørbæk, mrk@sl.dk
Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk
Steven Leweson (layout), stl@sl.dk

Prik, læserindlæg, artikler og anmeldelser er ikke nødvendigvis udtryk for redaktionens eller organisationens mening. Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendt stof.

Alle artikler fra Socialpædagogen tilbage til 1999 kan findes på www.socialpaedagogen.dk/arkiv

Adresse

Socialpædagogen
Brolæggerstræde 9
1211 København K
Tlf. 7248 6000. Fax 7248 6001
Åbningstid: mandag-onsdag 9-15,
torsdag 9-17, fredag 9-13
redaktionen@sl.dk
www.socialpaedagogen.dk

Læserbreve og kronikker

Socialpædagogen er forpligtet til at optage læserbreve fra medlemmer. De må højst fylde 2.000 anslag. Læserbreve med injurierende indhold kan afvises. Kronikker bringes efter en redaktionel vurdering og må højst fylde 8.000 anslag. Læserbreve og kronikker, der bringes i bladet, offentliggøres også på internettet. Indlæg sendes til redaktionen@sl.dk

Annoncer

Sendes til redaktionen@sl.dk
Se priser, formater, deadlines osv. på www.socialpaedagogen.dk/annoncer

Kommende deadlines

Deadline for læserbreve og stillingsannoncer til 6/2016, der udkommer den 18. marts, er mandag den 7. marts kl. 12.
Deadline for stillingsannoncer til 7/2016 er den 29. marts kl. 12.
For tekstsideannoncer er deadline til 7/2016 fredag den 18. marts.

Redaktionen af 5/2016 er afsluttet den 25.2.2016

Abonnement

Abonnementspris 2016:
969,00 kr. inkl. moms (24 numre)
Løssalg: 48,00 kr. + porto

Oplag

44.193 i perioden
1.7.14-30.6.15

Produktion

Datagraf Communications A/S, Aarhus

Forsidefoto

Kissen Møller Hansen

Medlem af:

KOMMENTAR

Lad os få gjort noget ved uligelønnen og skabt reel ligestilling.
Det skylder vi de piger og drenge, der vokser op i dag

Ligeløn er en fælles sag

Af Verne Pedersen
Forbunds næstformand

FOTO: THOMAS PRISKORN

Det er en særlig dag, 8. marts. Det er Kvindernes Internationale Kampdag. For nogle kan udtrykket 'kampdag' virke både bastant og gammeldags, og jeg mener bestemt heller ikke, at der skal marcheres med våben i gaderne. Men at der stadig er meget, der skal ændres, er – desværre – en uomtvistelig sandhed. Rundt om i verden ser vi dagligt eksempler på, hvordan kvinder undertrykkes og slet ikke har samme rettigheder og muligheder som mænd.

Også i Danmark handler 8. marts grundlæggende om fremtiden for vores piger og drenge. Vil vi have, at de skal have lige muligheder for at skabe et godt liv? Eller vil vi holde fast i en samfundsstruktur, der er skævvredet til fordel for drengene? Jeg vil have lige muligheder.

En ny rapport fra tænketanken CEVEA viser desværre, at dette langt fra er tilfældet i dag. Det danske arbejdsmarked er, på trods af en lille fremgang, stadig præget af massiv uligeløn. På trods af, at kvinder generelt har mere uddannelse end mænd, så tjener kvinder gennemsnitligt 16 pct. mindre end mænd. Og faktisk ser det endnu værre ud, hvis man zoomer ind på medarbejdere med mellemlang videregående uddannelse – som fx pædagoguddannelsen. Her er forskellen 27 pct.!

En del af forklaringen er, at kvinder oftere er på deltid, end det er tilfældet for mænd, og at det er kvinderne, der tager 90 pct. af barselsorloven. Men en del af det handler også om udmøntningen af lokale lønforhandlinger, der ofte falder ud til mænds fordel.

Som samfund og som faggruppe skal vi ikke acceptere dette massive løngab. Det er økonomisk urimeligt og usagligt – og det er uretfærdigt. Det er udtryk for en samfundsmæssig fejlprioritering, når den gruppe, der har mest uddannelse, ikke er mere i spil mere på arbejdsmarkedet – og samtidig ikke belønnes økonomisk.

Hvis løngabet skal fjernes – og det skal det – så må vi både kigge ind i organisationen og stille krav til politikerne om, at de må medvirke til at nedbryde det kønsopdelte arbejdsmarked. Vi kan selv tage et kritisk blik på vores prioriteringer. Hvordan fordeler vi arbejdsopgaverne, og hvordan foregår de lokale lønforhandlinger? Er det fremmende for ligeløn og dermed ligestilling? Fra politikerne må vi efterspørge tiltag, der giver lige muligheder for mænd og kvinder. Det kan fx være flere barselsrettigheder til fædrene, bedre kvalitet og mere fleksibilitet i dagtilbuddene samt flere dage til pasning af syge børn, som man fx kender det fra Sverige. Allervigtigst er det, at vi får gjort noget for de mange kvinder, der mod deres vilje er deltidsansatte. Ufrivilligt deltidsarbejde skal afskaffes.

Så lad os få gjort noget ved uligelønnen og skabt reel ligestilling. Det skylder vi de piger og drenge, der vokser op i dag. De fortjener lige muligheder. Og så er det tilmed godt for samfundsekonomien.

INDHOLD

04

FOTO: KISSEN MØLLER-HANSEN

04 DEMENS

Den socialpædagogiske faglighed hører naturligt hjemme på demensområdet. Det mener Socialpædagogernes næstformand Verne Pedersen, og derfor bør socialpædagogik være en central ingrediens i den nationale handleplan, der er ved at blive udarbejdet. Den er de helt med på i Viborg Kommune, hvor seks socialpædagoger i ældreplejen arbejder med bl.a. naturoplevelser, motion og massage. Læs også om Kirsten Agerskov Nielsen, der i 20 år har arbejdet med demens og på den baggrund har sine egne bud på centrale elementer i den nationale handleplan. Og læs socialpædagog Jette Thaarup Hansen konkrete eksempler på, hvordan hendes pædagogfaglighed gør en forskel i arbejdet med demens på Fuglsangaarden

04 Pionerer i kolonihaven**08** Socialpædagogik og flerfaglighed gør forskellen**12** Pædagogfagligheden er altid med**13** Blik for helheden og den enkelte

20

FOTO: SØREN KJELDGAARD

14 PSYKIATRI

Den socialpædagogiske faglighed syner måske umiddelbart ikke af noget særligt, men den er på ingen måder nem, og det kræver stor viretuositet at udøve den på den rigtige måde, siger Jan Jaap Rothuizen, der sammen med socialpædagog Peter Boldsen har skrevet en bog om det socialpædagogiske arbejde inden for psykiatrien. Og netop det var emnet for Socialpædagogernes særdeles velbesøgte konference i Kolding, hvor forbundsformand Benny Andersen kunne byde velkommen til en dag, hvor der blev sat fokus på det forebyggende arbejde

14 'Relationsarbejdet gjorde mig rask'**18** En bog om det enkle, som er så svært**20 ARBEJDSLIV**

Det startede i det små med socialpædagog Knud Andersen og en udviklingshæmmet borger, der sammen reparerede kommunens cykler. Men på fem år er Pedalartisten i Furesø Kommune blevet en omfattende geschæft, der både bringer bøger ud for biblioteket, kører varer ud til daginstitutionerne for et lokalt supermarked, og sørger for at transportere den mobile trafiktræningsbane til kommunens børnehaver – og stadig har ansvaret for kommunens 200 cykler. Det handler om værdighed og et meningsfuldt arbejdsliv, siger Knud Andersen

20 Det kører for pedalartisterne**24 ARBEJDSMILJØ**

Relationsarbejde slider mentalt

25 VOLD

Samlet overblik skal give bedre sikkerhed

26 SOCIALT UDSATTE

Mangel på målrettet alkoholbehandling

DEMENS

Mange af dem kommer sjældent ud, men vi oplever, at så snart de kommer inden for lågen herude, så smider de stokken og vender rumpen i vejret. Her får de oplevelser under åben himmel – en dag fuld af natur, nærvær, samvær og ro

Camilla Lund Thomsen, socialpædagog

Pionerer i kolonihaven

I Viborg Kommune indgår socialpædagoger i det tværfaglige team, der arbejder med aktivitet og udvikling på ældreområdet. Med naturoplevelser, motion, kreativitet og fokus på relationer åbner de nye døre for de ældre borgere

Af Tina Løvbom Petersen, tln@sl.dk
Foto: Kissen Møller Hansen

Det er på mange måder stadig et pionerarbejde, for det er nyt for mange at tænke pædagogik ind i arbejdet med ældre. Men vi er tværfagligt sammensat, og vi er rigtig gode til at supplere hinanden

Gitte Lykke Mikkelsen,
socialpædagog

Det er så dejligt at komme herud i haven, selvom det godt nok er lidt koldt i dag, lyder det begejstret fra 85-årige Ruth, mens hun ihærdigt prøver at få de iskolde fingre til at makke ret, så hun kan få hængt fuglenes foderbolde op ved siden af fugleburet og den lille glade havenisse.

For selv på en dag klædt i vådt og gråt er der altid noget at tage sig til i kolonihaven – et af de faste aktivitetstilbud til ældre borgere i Viborg Kommune.

– Vi har frisk kaffe med på termokanden, så skal vi ikke gå indenfor i huset og få varmen lidt, spørger Camilla Lund Thomsen – en af de to socialpædagoger, der hver uge tager i kolonihaven med en gruppe på otte ældre borgere.

Og med stearinlys, kaffe og fin dug på bordet i det skæve grønne træhus bliver der studeret billeder fra de mange dage, de ældre kvinder og mænd har tilbragt i kolonihaven. Solskinstirsdays fyldt med hjemmedyrkede hindbær, jordbær, kartofler og porrer, de smukkeste blomster – og med mad over bål, friluftsliv og hygge.

– Vi har kørt vores kolonihaveprojekt i fire år, og det er et super godt tilbud for de borgere med demens, vi arbejder med. Mange af dem kommer sjældent ud, men vi oplever, at så snart de kommer inden for lågen herude, så smider de stokken og vender rumpen i vejret. Her får de oplevelser

under åben himmel – en dag fuld af natur, nærvær, samvær og ro, fortæller Camilla Lund Thomsen, inden hun sammen med Ruth fordyber sig i fotoalbummets mange stjernestunder.

Så smider de stokken

Men kolonihaven er et projekt, som Camilla Lund Thomsen og hendes kollega Gitte Lykke Mikkelsen har måttet kæmpe for at få op at stå. For en uden-dørs forpligtende aktivitet som det at holde hus og have var oprindeligt ikke på listen over daglige gøremål i Viborg Kommunes ældreteam, hvor de to socialpædagoger stødte på tvivl og undren, da de første gang fremlagde deres idé om at få en fast kolonihavedag sammen med de ældre borgere.

– Der var ingen, der ville være med. Men vores mål var at give borgere, der normalt ikke kommer så meget ud, nogle naturoplevelser – og gerne som her under primitive forhold. Selvom borgere med demens har svært ved at huske, så husker de gerne deres følelser. Og vi ser hver eneste uge, hvordan de her ældre mennesker lyser op, når de får lov til at grave kartofler, plukke jordbær, gå en tur i skoven eller bare sidde og nyde naturen, lytte til fuglene eller kæle med en af de katte, der også er glade for, at komme her, siger Gitte Lykke Mikkelsen.

De to kolonihavepionerer er en del af kommunens Aktivitet og Udvikling, som er sammensat af i alt 35 medarbejdere fordelt i fem team, der har deres daglige gang på en række forskellige aktivitetscentre for ældre borgere. Teamet består fortrinsvis af social- og sundhedsassistenter suppleret af et par sygehjælpere, en ergoterapeut og to beskæftigelsesvejledere – og seks pædagogiske medarbejdere.

– Vi arbejder med ældre, der bor i eget hjem – men som har forskellige udfordringer som fx demens, senhjerneskeade, ensomhed og fysiske og psykiske handicap. Vores rolle som socialpædagoger er i høj grad at fokusere på det, der virker, og vi arbejder ud fra værdierne samvær, nærvær og mestring. Det gør vi i kolonihaven og udelivet – og

det gør vi via sang og musik, madgrupper, motion og en lang række forskellige aktiviteter, lyder det fra Camilla Lund Thomsen.

Pædagogik med i jobbeskrivelsen

Oprindeligt var ældreteamet i Viborg – som i mange andre kommuner – fortrinsvis skruet sammen omkring sundhedspersonale og aktivitetsmedarbejdere. Så da Helle Riisgaard Jensen for snart otte år siden blev ansat som den første socialpædagog inden for ældreområdet, var det lidt af en nyskabelse, husker hun.

– De søgte en 'assistent eller lignende' til kommunens aktivitetsteam – der stod ikke et ord i stillingsopslaget om, at man også kunne være pædagog. Men jeg tænkte, at jeg da godt kunne bidrage med noget ud fra mine erfaringer med udviklingshæmmede. Som socialpædagog er jeg vant til at arbejde meget med at motivere borgerne, og selvom man kan sige, at de ældre borgere kommer til aktivitetscentre af egen fri vilje, så handler vores arbejde i høj grad om at motivere dem til stadig at have et aktivt liv, fortæller Helle Riisgaard Jensen.

Næste gang, der blev slået en stilling op, stod der derfor også pædagog i jobbeskrivelsen. Og i dag er der som nævnt seks pædagogiske medarbejdere ansat i kommunens ældreteam.

– Det er på mange måder stadig et pionerarbejde, for det er nyt for mange at tænke pædagogik ind i arbejdet med ældre. Men vi er tværfagligt sammensat, og vi er rigtig gode til at supplere

hinanden, lyder det fra Gitte Lykke Mikkelsen, som kommer med et par eksempler på, hvordan de forskellige faggrupper hele tiden lærer af hinanden.

– Hvis jeg står med en mandlig borger med demens, som ændrer adfærd og pludselig opfører sig meget vredladent, så tænker jeg som socialpædagog straks på, om der er noget i hans hverdag eller hjemmeliv, der har ændret sig. Min sundhedsfaglige kollega overvejer derimod, hvordan det ser ud med hans blodsukker – eller om der måske er en urinvejsinfektion eller et sår, der påvirker hans tilstand. Og alle disse iagttagelser er jo en vigtig del af det samlede billede, siger hun.

I det hele taget er det tværfaglige samarbejde i ældreteamet altafgørende for indsatsen, understreger Camilla Lund Thomsen.

– Vi er dybt afhængige af hinanden i vores team, og i alt, hvad vi laver, løfter vi i flok. Det er styrken ved den måde, vi er organiseret på her i Viborg. At vi giver plads til og respekterer hinandens fagligheder, det gør os alle meget stærkere til fordel for de borgere, vi arbejder med.

Glæden ved at blive rørt

I Aktiviteten Vesterparken, som er et af kommunens aktivitetscentre for ældre, bliver der sunget højt og inderligt over formiddagskaffen. Fremmødet er stort, for senere på dagen er der også mulighed for at få rørt sig lidt – og blive rørt.

– Kan du strække armen helt herop og nå bolden? Lad mig også lige se, om du kan nå ned til fødderne.

FRILUFTSLIV Selv på en kold og grå vinterdag er der noget at tage sig til i kolonihaven, som er en af de faste aktiviteter for ældre i Viborg Kommune. Hver tirsdag tager socialpædagog Gitte Lykke Mikkelsen (tv) sammen med en kollega fra ældreteamet og otte ældre borgere en tur i haven og nyder livet under åben himmel.

Som socialpædagog er jeg vant til at arbejde meget med at motivere borgerne, og selvom man kan sige, at de ældre borgere kommer til aktivitetscentrene af egen fri vilje, så handler vores arbejde i høj grad om at motivere dem til stadig at have et aktivt liv

Helle Riisgaard Jensen,
socialpædagog

Helle Riisgaard Jensen giver hænder, arme, skuldre og ryg en tur med den lille orange massagebold, og det er tydeligt at se, at den ældre kvinde nyder kombinationen af udstrækning og massage.

– Ældre mennesker har ligesom alle andre behov for at blive rørt engang imellem, så vi har indført wellness på nogle af vores centre. Med beroligende musik, frisk frugt, lidt cider – og massage. Det er fantastisk at opleve, hvordan de her ældre borgere reagerer, når de bliver rørt ved – fx havde vi en ældre kvinde, der begyndte at græde, fordi vi med massage rørte noget dybt i hende. Det er dejligt, siger Helle Riisgaard Jensen, der holder den ældre kvinde i hånden, mens hun med den anden hånd forsigtigt ruller bolden rundt på den spinkle krop. Hele tiden observerer hun, om borgeren føler velbehag ved massagen.

Også motion og bevægelse er tænkt ind i de forskellige aktiviteter, ældreteamet står for – for selv små fysiske udfoldelser kan gøre en stor forskel, selvom det måske ikke ser ud af så meget. Som fx når Helle Riisgaard Jensen spiller airhockey med en ældre mand i kørestol, fordi hun ved, at han er meget motiveret for at deltage i netop denne aktivitet.

– Der har jeg da tidligere hørt en kollega sige, at det er da godt nok et nemt job, du har. Men når jeg så fortæller, at vi med airhockey både får trænet muskler og balancen – og at vi stimulerer borgerens koordinationssevne, syn, sanserne og konkurrencegenet, ja så er der pludselig en helt anden forståelse for, at vi arbejder meget bevidst med de her ting og bruger sådan en aktivitet som et konkret træningsredskab, lyder det fra Helle Riisgaard Jensen.

Madklub for mænd

I det socialpædagogiske arbejde med de ældre borgere, som teamet har kontakt med, er relationsarbejdet kernen – og det er på mange måder nyt inden for ældreplejen, hvor der traditionelt mest har været fokus på pleje, genoptræning og rehabilitering. Som Camilla Lund Thomsen udtrykker det, så hed det sig for ikke så mange år siden, at dagcentret var et nemt sted at arbejde, for her sad man jo mest og drak kaffe sammen med de ældre.

– Vi har da brugt meget tid på at fortælle, hvad det er, vi kan som socialpædagoger. Mange af de ting, vi laver med borgerne, handler om at være sammen, om nærvær og om at opbygge relationer – som fx den madklub, vi har for mænd en gang om ugen. Det handler egentlig ikke om at lave mad. Det handler om de relationer, de har til hinanden og til os. De mærker, at det betyder noget, at de dukker op, og at der er nogen, der har brug for dem og savner dem, hvis de bliver væk, siger hun.

I madklubben er der lige nu seks mænd, som alle er udfordret med senhjerneskader – men som trofast møder op uge efter uge, fordi de fungerer godt i den lille gruppe, og fordi de føler, at de hører til i et fællesskab.

– Mange af de her mennesker er ensomme og har måske mistet en ægtefælle, og der spiller vi en vigtig rolle, fordi vi ser dem – og vi tør spørge ind til, hvordan de går rundt og har det. Vi er med til at skabe et netværk i deres liv og give dem øget livskvalitet, og det handler faktisk ikke så meget om, hvad vi laver med dem, men langt mere om de relationer, vi bygger op i deres liv, siger Camilla Lund Thomsen og tilføjer, at de med madklubben også er med til at skabe netværk, der rækker ud over aktivitetscentrenes åbningstid.

KRAP til alle

Den socialpædagogiske tilgang til arbejdet med ældre har efterhånden sat sit tydelige aftryk i sundhed og omsorg i Viborg – bl.a. er det nu besluttet, at de tværfaglige team skal arbejde ud fra et fælles værktøj – det socialpædagogiske system KRAP (Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik).

Gennem et samarbejde med Psykologcentret i Viborg tilbydes samtlige aktivitetsmedarbejdere et kursus i KRAP – nogle nøjes med et basiskursus, mens andre tager en længere uddannelse.

Formålet er at give alle et fælles sprog og en fælles faglighed at arbejde ud fra.

– Det er nyt at tænke socialpædagogiske metoder og kompetencer ind i ældreområdet, men det har ledelsens fulde opbakning. Og det gode er, at det gør os alle – på tværs af faggrænser – langt mere fagligt stærke, når vi alle arbejder

ud fra nogle metoder og redskaber, lyder det fra Gitte Lykke Mikkelsen.

Omdrejningspunktet i KRAP er de menneskelige processer og udviklingen af tanker og adfærd i en anerkendende og ressourcefokuseret ramme – og kunsten er hele tiden at give plads til borgerne og deres behov, fortæller Camilla Lund Thomsen.

– Vi kan som pædagoger bidrage med den tilgang, at det er os, der skal tilpasse rammerne ud fra borgernes behov – ikke omvendt. Hvis nu en dement borger ikke gider være med til at synge, så er det ikke ham, der er irriterende eller vil være uforskammet – han kan bare ikke kapere det. Så er vores opgave at vende det om, så vi anerkender det som en mestrings, at borgeren rent faktisk er i stand til at sige fra og måske gå uden for, når han ikke kan overskue tingene. Det gør en stor forskel.

Vi ser den enkelte borger

Eksemplerne på, hvor den socialpædagogiske tilgang gør en forskel, står nærmest i kø hen over bordet – og den røde tråd i alle hverdagshistorierne er, at udgangspunktet altid er den enkelte borgers behov og kompetencer – og at man skal huske at komme bag ved det, man umiddelbart ser. Teamet gør flittigt brug af neuropædagogik, hvor det handler om at forstå borgeren, forstå hvorfor vedkommende gør, som han gør – og nå frem til, hvad man så skal gøre ved det.

Som da Gitte Lykke Mikkelsen på et tidspunkt arbejdede med en borger, der havde svært ved at aflæse kropssprog, og som ind imellem opførte sig ret grænseoverskridende.

– Han kunne godt finde på at bede om et kys eller invitere en med hjem, og der var mange, der syntes, det var svært at håndtere. Men hans hjerneskade gjorde, at han ikke var i stand til at se på os og vores kropssprog, når han gik over grænsen – og derfor handlede det i bund og grund om, at vi blev nødt til at sige fra over for ham rent verbalt. Det er jo at tage udgangspunkt i, hvad han formår og forstår, siger hun.

Eller som da Camilla Lund Thomsen tog på hjemmebesøg hos en ældre mand, som efter en konflikt i aktivitetscentret helt havde valgt at melde sig ud af fællesskabet og ikke længere mødte op til aktiviteterne.

– Jeg valgte at sætte mig i hans sted, kan man sige. Han havde oplevelsen af, at han var blevet ydmyget i fællesskabet, fordi han var blevet sat på plads efter en konflikt – og det fyldte så meget i hans hoved, at han slet ikke kunne slippe den vrede. Men jeg tog en snak med ham, anerkendte hans oplevelse af situationen og gav han en uforbeholden undskyldning. I dag kommer han hos os igen flere gange om ugen, og det er da helt klart med til at højne hans livskvalitet, smiler hun.

Rickshawcykel i pendul

En stor del af de ældre, som kommer i aktivitetscentrene, har demens eller senhjerneskader, og også med denne gruppe borgere tager de fem socialpædagogers arbejde afsæt i, hvad der er af muligheder. For når man som dement ikke er i stand til at finde rundt, men man stadig har en rask og rørig krop, så må man finde på nye metoder til at få bevægelse og motion ind i dagligdagen.

– Vi har fx en aktivitet, hvor vi går eller cykler med borgerne på en fast rute, der kører i ring. Man kan så vælge at gå en eller to kilometer, og vi har også en rickshawcykel, der kører i pendul, hvis man bare trænger til frisk luft. Pointen er, at alle kan være med på det niveau, de nu mestrer – og den aktivitet har kørt rigtig godt lige fra start, fortæller Helle Riisgaard Jensen.

Det samme har kolonihaven, hvor netop ældre med demens har stor gavn af at komme ud i det fri og få rørt sig under åben himmel. For selvom det kan være svært at måle livskvalitet og gode relationer blandt borgerne, så kan resultaterne ses andre steder, lyder det fra Camilla Lund Thomsen.

– De ældre, vi har med herud hver tirsdag, de sover altså bedre om natten, og de har mindre brug for hjemmepleje efter en hel dag i det fri, siger hun og tilføjer, at det også handler om at få stimuleret alle de sanser, som ellers så let kommer til at ligge i dvale, hvis man bare sidder derhjemme og kigger på væggen.

– Vi koger egne kartofler, tænder bål og spiser masser af friske bær, og det vækker minder hos de ældre, når de dufter, smager og får jord under neglene. De gør ting her, som de måske helt havde glemt, de kunne, og så er det, at de husker deres følelser. Så er det, at de mærker livet. ■

SANSER Når borgere med demens har haft en hel dag i kolonihaven, så sover de bedre om natten og har mindre brug for hjemmepleje. For i naturen får de stimuleret alle sanser, når de dufter, smager – og får frisk luft og jord under neglene.

Socialpædagogik og flerfaglighed gør forskellen

Flerfaglighed skal være en del af en national handleplan for demens, og socialpædagoger er gode til at opstille en detaljeret struktur for borgere med demens, siger socialpædagog med 20 års erfaring med demensarbejde

Af Lone Marie Pedersen, redaktionen@sl.dk
Foto: Nils Lund Pedersen

Socialpædagoger er vant til at arbejde struktureret, så borgeren får den samme hjælp uanset hvem, der er på arbejde. Hjælpen er procesorienteret og ikke personorienteret

Kirsten Agerskov Nielsen, vicecenterleder, Handicapcenter Nordøstfy

Det var nysgerrighed, der i sin tid drev socialpædagog Kirsten Agerskov Nielsen og de øvrige medarbejdere på boenheden Trindvold i Brejning til at skaffe sig mere eksakt viden om demens i det socialpædagogiske arbejde med mennesker med udviklingshæmning.

Nu, 20 års erfaring senere, er hun ikke i tvivl om, at socialpædagoger kan og skal spille en vigtig rolle i forhold til borgere med demens – ikke kun inden for det traditionelle socialpædagogiske område, men også inden for det almene område.

For Kirsten Agerskov Nielsen og hendes kolleger var den direkte anledning til at begynde at interessere sig specifikt for demens, at der i 1996 flyttede en mand ind med Downs syndrom. Forældrene beskrev ham som en rigtig rolig og sød mand, der efterhånden havde ændret personlighed, så han bl.a. blev aggressiv. Forældrene kunne ikke forstå, hvorfor han reagerede anderledes. Det kunne Trindvolds medarbejdere umiddelbart heller ikke, men havde dog en vis formodning om, at manden måske havde udviklet en demens.

Dengang havde mange af borgerne på Trindvold Downs syndrom, så derfor kom Kirsten Agerskov Nielsen på et 14-dages kursusforløb til en demenskonsulentuddannelse, som det hed dengang.

– Vi havde fokus på den socialpædagogiske indsats og ville se, om vi som socialpædagoger kunne gøre en forskel over for de borgere, som udviklede demens. Vi ville nødt, at de skulle på et alminde-

ligt plejehjem, hvor man ikke har den socialpædagogiske tilgang, som vi kunne give dem.

Hjemvendt fra demenskurset blev det tydeligt, at borgeren havde brug for endnu mere struktur end den, der i forvejen var på Trindvold med fx faste rutiner omkring spisning.

– Vi erfarede, at en detaljeret struktur var med til at hjælpe udviklingshæmmede med demens. Tidligere spiste alle borgere sammen, men vi fandt frem til, at borgere med demens havde brug for ro under måltiderne, så enten sad de hos sig selv og spiste med hjælp fra personalet, eller de blev skærmet i fællesrummet, hvor de fx sad alene ved et bord, eller sad et sted, hvor der ikke var uro.

Og det var ikke kendt viden dengang, heller ikke på almindelige plejehjem, fortæller Kirsten Agerskov Nielsen.

Ned i detaljen

Den erkendelse var udgangspunktet for, at Trindvold gik i gang med et projekt, hvor formålet var at beskrive, hvordan det socialpædagogiske arbejde med borgere, der udvikler demens, skal være.

Den første opgave blev at kunne aflæse, når en borger begynder at udvikle demens. Hvilke symptomer er der? De fik fat i et demensskema på normalområdet og rettede det til, så det kunne bruges over for mennesker med udviklingshæmning. Skemaet benyttes i dag over hele landet.

Inden for normalområdet kan man registrere, når en ældre begynder at udvikle en demens og dermed taber færdigheder, fx ved ikke længere at vide, hvad klokken er. De kan gennemgå en test hos praktiserende læge.

Men samme mulighed for at registrere demens eksisterer ikke, når det gælder udviklingshæmmede.

Alene af den grund at det er meningsløst at registrere tab af færdigheder, som den udviklingshæmmede aldrig har haft. Hvis den udviklingshæmmede ikke kender klokken, er det formålsløst at spørge om, hvad klokken er, forklarer Kirsten Agerskov Nielsen.

– Der skal registreres mere detaljeret, når det er målrettet udviklingshæmmede, og man skal tage udgangspunkt i deres funktionsniveau.

Trindvold fik oprettet sin egen demensenhed og fik på daværende tidspunkt udvidet med flere pladser.

Stor viden om demens

For Kirsten Agerskov Nielsen blev det også starten på et langt arbejdsliv, hvor hun hele tiden har arbejdet med mennesker med udviklingshæmning, og sideløbende har hun siden 1997 beskæftiget sig med demens.

For syv år siden forlod hun Trindvold, men blev inden for området med udviklingshæmmede og kunne for et par år siden fejre 40 års jubilæum som ansat inden for stat, amt og region, og hun har siden 1989 arbejdet som leder forskellige steder.

I dag er hun ansat som vicecenterleder i det regionale tilbud Handicapcenter Nordøstfyn, hvor hun bl.a. har ansvaret for medarbejdernes kompetenceudvikling, den faglige udvikling, arbejdsmiljø og samarbejdet med pårørende. Der er 310 ansatte. I centeret bor der også borgere med demens, og i arbejdet med dem drager medarbejderne nytte af hendes ekspertise.

Gennem årene har Kirsten Agerskov Nielsen, siden hun på Trindvold gennemgik det 14 dages demenskursus, været på adskillige kurser i demens og har sideløbende med lederjobbet arbejdet som demenskonsulent – en opgave, hun dog ikke har så meget tid til i sit nuværende job.

– Min opgave har været at undervise over alt i landet, give råd og vejledning til medarbejdere og pårørende, give sparring til medarbejdere, der stod i udfordringer med borgere, der har demens, siger Kirsten Agerskov Nielsen.

Hun er en ofte benyttet foredragsholder, bl.a. i regi af Nationalt Videnscenter for Demens.

Flerfaglighed er en god ting

Kirsten Agerskov Nielsen er oprindelig uddannet omsorgsassistent, hvor en del af uddannelsen også bestod i at lære om medicinsk og sundhedsmæssig behandling, og uddannelsen var målrettet udviklingshæmmede, hvor de studerende fik en viden om de forskellige former for udviklingshæmning.

Hun kender således fagligheden i både den sociale og den sundhedsmæssige tilgang til arbejdet med udviklingshæmmede med demens. Det er hendes erfaring, at der er brug for begge fagligheder i arbejdet med mennesker med udviklingshæmning og demens. Det har hun så tidligt som i 2001 skrevet om i et Synspunkt i Socialpædagogen (nr. 7/2001):

‘Jeg går ind for flerfaglighed og mener, at det er en stor styrke, at vi kan trække på hinandens specialviden. Forskelligheden, hvis den bliver brugt som ressource, skal gerne have en positiv afsmittende virkning på det, vi skal samarbejde om, nemlig gruppen af udviklingshæmmede mennesker med demens.’

Og i samme artikel påpeger hun, at et godt samarbejde forudsætter, at arbejds- og kompetencefor-

Socialpædagogers styrke er at skabe struktur for borgerne – og at de kan reflektere over, hvorledes borgernes virkelighed er, set med borgernes øjne

Kirsten Agerskov Nielsen, vicecenterleder, Handicapcenter Nordøstfyn

Når en normalt fungerende begynder at udvikle demens og får det kognitive niveau reduceret, skal man hjælpe med at skabe struktur omkring borgeren med udgangspunkt i de vaner, han eller hun tidligere har haft. Det er socialpædagoger vant til i arbejdet med udviklingshæmmede

Kirsten Agerskov Nielsen, vicecenterleder, Handicapcenter Nordøstfyn

deling mellem faggrupperne skal være afklaret, og der skal foregå en ligeværdig kommunikation:

‘Vi må have på plads, hvilke kompetenceområder, vi hver især står inde for og kan dække, før vi begynder at løse opgaven. Det er vigtigt, at vi tager udgangspunkt i, at det er et udviklingshæmmede menneske med demens og ikke en dement udviklingshæmmede. Vigtigt er det også at kunne se det hele menneske ud fra, at den udviklingshæmmede person har nogle fysiske og psykiske behov, der skal dækkes, og at der er tilstødt en demens, som kræver specialviden.’

Blik for borgernes virkelighed

I dag, næsten præcis 15 år senere, har hun fortsat samme holdning til, hvad der er vigtigt i arbejdet med udviklingshæmmede med demens.

– Socialpædagogers styrke er at skabe struktur for borgerne – og at de kan reflektere over, hvorledes borgernes virkelighed er set med borgernes øjne. En dagsstruktur underbygger derfor borgernes selvbestemmelse, så de får hjælp ud fra deres

ønsker og behov. Socialpædagoger, der løser opgaver med udviklingshæmmede, har kendskab til forskellige kommunikationsformer, som også er vigtige inden for normalområdet i kontakten med borgere med demens. Fx at benytte billeder i kommunikationen, som i dag foregår via iPad, siger hun.

Partierne bag satspuljen har afsat 470 mio. kr. til en national handleplan for demens, og Socialpædagogerne er sammen med en lang række andre organisationer inviteret til at give deres input til, hvad en sådan handleplan skal indeholde.

Kirsten Agerskov Nielsen er med sin mange års erfaring ikke i tvivl om, at der er brug for socialpædagoger både inden for området med udviklingshæmmede og inden for normalområdet.

Stop, mens legen er god

Selvfølger handler det om personlig pleje, medicinering, viden om følgesygdomme og sundhedsfaglig ekspertise. Det har de pågældende sundhedsfaglige grupper styr på, understreger hun.

– Det, som socialpædagoger kan, er bl.a. det her med at skabe struktur for en borger med demens, der ikke kan finde rundt i, om det er mandag eller tirsdag, eller hvornår han eller hun skal i bad. Socialpædagoger er vant til at arbejde struktureret, så borgeren får den samme hjælp uanset hvem, der er på arbejde. Hjælpen er procesorienteret og ikke personorienteret, siger Kirsten Agerskov Nielsen.

Og det er netop det, der med stor fordel kan overføres til arbejdet på det almene ældreområde, mener hun:

– Når en normalt fungerende begynder at udvikle demens og får det kognitive niveau reduceret, skal man hjælpe med at skabe struktur omkring borgeren med udgangspunkt i de vaner, han eller hun tidligere har haft. Det er socialpædagoger vant til i arbejdet med udviklingshæmmede, hvor man i forvejen har opbygget en struktur – fra der bliver sagt ‘godmorgen’ til der bliver sagt ‘godnat’. Fx får borgeren måske altid først den venstre strømpe på, eller når vi hjælper borgeren med tandbørstning, så starter vi altid i højre side – forstil dig, at det bliver gjort forskelligt, alt efter hvem der er på arbejde.

Når personen udvikler en demens, kan det skabe tryk for borgeren, at medarbejderne

Det skal med i demenshandleplanen

Vicecenterleder i Handicapcenter Nordøstfyn, Kirsten Agerskov Nielsen, har på baggrund af sine 20 års erfaring på demensområdet disse ønsker til indholdet i en national handleplan for demens:

- Vi skal sikre flerfaglighed såvel på specialområdet som på normalområdet, således at der tages hånd om alle borgerens behov – både de fysiske, psykiske og de sociale.
- Der skal være større fokus på en tidlig indsats i forhold til information af pårørende og i mødet med den pårørende.
- Der skal være den nødvendige kompetenceudvikling i forhold til demens, så alle medarbejdere, der er omkring borgeren med demens, har den nødvendige viden.
- Der skal være større fokus på kommunikation, fordi borgere med demens har svært ved at udtrykke sig og forstå talesprog. Der er behov for at tænke anderledes, når demens opstår. Det vil mindske en eventuel udadreagerende adfærd.
- Der skal være fokus på rehabilitering i indsatsen, så medarbejderne løser opgaven sammen med borgeren og ikke for borgeren. Selv i detaljen skal borgeren inddrages.

sikrer en endnu mere detaljeret struktur, som er med til at gøre hverdagen mere overskuelig.

– Borgeren skal mestre noget anderledes. Måske har han tidligere været en festabe, men nu kan han blive aggressiv, fordi han bliver utryg og ikke længere kan finde ud af at være festens centrum. Måske bliver han frustreret og udadretterende – det kan være borgerens måde at mestre situationen på, og så skal han have hjælp til nye måder at mestre tingene på.

– Det er allerbedst, at vi er 'foran' og guider, således at borgeren kan tage hjem, før det kommer så vidt. 'At stoppe mens legen er god' er et godt udtryk, som også gælder i hjælpen til udviklingshæmmede med demens, siger Kirsten Agerskov Nielsen.

Det hele menneske med

Det ligger i socialpædagogers faglighed, at de arbejder ud fra en helhedsorienteret tilgang til borgeren og ser det ud fra vedkommendes vinkel. Når en socialpædagog møder et menneske med demens, er det fortsat det hele menneske, der er i centrum, og borgeren bliver mødt med den anerkende tilgang, siger Kirsten Agerskov Nielsen:

– Socialpædagoger kan bidrage med relationer i forhold til borgere med demens. Vi har fokus på det sociale, og vi har det hele menneske med – også når vi møder et menneske med demens. Vi gør meget for at finde ud af, hvorfor noget er et problem for en borger, siger hun og understreger, at socialpædagoger er meget strukturerede i deres tankegang, fordi de altid arbejder i forlængelse af hinanden.

– Og vi registrerer hele tiden eventuelle ændringer i en persons adfærd. Hvor tit taber han fx sit høreapparat? Hvad gør vi ved det? Er det fx til større gene end gavn, at han bærer høreapparat, siger hun og tilføjer:

– Socialpædagoger tænker på borgerne som individuelle mennesker og opstiller mål og delmål, som tager udgangspunkt i den enkelte, siger hun og illustrerer det med et eksempel:

En borger, der har udviklet en demens, kan ikke overskue den fælles julefest med de øvrige borgere og pårørende. Han har det bedst med at spise julemiddag med sine pårørende i sin lejlighed. De pårørende er uforstående, for de vil gerne være sammen med de andre, og det 'plejer' han gerne at ville være med til. Men da de pårørende får en forståelse af, at det er borgerens behov, der vægtes højest – altså om han er i stand til at være med – vil de gerne spise middag sammen med ham i han lejlighed.

– Vi fokuserer på ressourcerne, og vi er mere opmærksomme på det, der virker, end det, der ikke virker. Vores kerneopgave har dette udviklingsperspektiv. Hvordan får borgeren fx en god julefest, når han nu ikke kan overskue at være sammen med mange mennesker. Vi skal helt ned i detaljen for at se, hvordan vi kan komme fra et punkt til det næste, siger Kirsten Agerskov Nielsen. ■

*Læs mere om Handicapcenter Nordøstfyns arbejde med demente via www.kortlink.dk/kmas
Demensskemaet kan downloades via Handicapcenteret eller på www.videnscenterfordemens.dk*

Socialpædagoger kan bidrage med relationer i forhold til borgere med demens. Vi har fokus på det sociale, og vi har det hele menneske med – også når vi møder et menneske med demens

Kirsten Agerskov Nielsen, vicecenterleder, Handicapcenter Nordøstfyn

Pædagogfagligheden er altid med

Jette Thaarup Hansen arbejder på et demenscenter. Hun udfører plejep-gaver på linje med fx sosu-assisterter – men som socialpædagog gør hun det på en særlig måde

Af Maria Rørbæk, mrk@sl.dk

Den høje faglighed er alfa og omega på sådan et sted, for vi har nogle meget udadreagerende beboere, der ikke kan bo på et almindeligt plejehjem

Jette Thaarup Hansen, socialpædagog, Fuglsanggården

Det kan simpelt hen ikke passe! Jeg vil ikke være her! Det kan ikke være rigtigt!. Den ældre herre, 'Hans Jørgen', var vred, da politiet afleverede ham på demenscentret Fuglsanggården. Han havde været væk i flere timer, og det var helt tydeligt, at han gerne ville gå igen.

'Jeg vil ikke være på Fuglsanggård', blev han ved med at sige.

Socialpædagog Jette Thaarup Hansen var på aftenvagt, og hun fik Hans Jørgen med ned i hans lejlighed, hvor hun gav ham en kop kaffe og noget saftvand.

– Jeg prøvede at skabe en rolig stemning og satte mig stille ned ved siden af ham og lyttede, mens Hans Jørgen skældte ud på Fuglsanggård. Og langsomt gik det op for mig, at han for måske 70 år siden havde tjent på den gård – Fuglsanggård – der har givet navn til demenscentret, og at han dengang var blevet snydt. Og da jeg forstod det, forstod jeg også, at jeg ikke skulle tale om Fuglsanggård – for for Hans Jørgen betød Fuglsanggård den gamle gård – og ikke det nye plejecenter. Jeg prøvede ikke at tale ham imod, for Hans Jørgen var virkelig 70 år tilbage i tiden, så det ville han slet ikke kunne forstå, men jeg prøvede at aflede hans opmærksomhed ved fx at smøre ham på ryggen med creme. Og til sidst faldt Hans Jørgen til ro, og jeg fik ham i seng.

Ser bag adfærden

Som socialpædagog på demenscentret Fuglsanggården i Grenaa udfører Jette Thaarup Hansen mange af de samme opgaver som de af hendes kollegaer, der fx er social- og sundhedsassistenter – med undtagelse af det, der handler om medicin og kontakten med lægen.

– Men selvom opgaverne er de samme, har jeg hele tiden min pædagogfaglighed med mig. I det konkrete eksempel handlede det om at se bag om adfærden og kigge efter årsagerne til adfærden. Jeg har tit et lidt bredere blik på personen, hvor især vikarer med en sundhedsfaglig baggrund ofte har et lidt mere snævert fokus på fx sygdom og hygiejne. Jeg vil ofte afveje hensynet til hygiejne

med andre hensyn, der også har betydning for livskvaliteten. Fx vil jeg typisk tænke, at det er bedre, at en person bliver vasket næsten ren i en god stemning end 100 pct. ren med en magtanvendelse.

Jette Thaarup Hansen understreger dog samtidig, at kollegaerne med sundhedsfaglig baggrund har en meget høj faglighed, og at de i mange situationer gør tingene på samme måde.

– Den høje faglighed er alfa og omega på sådan et sted, for vi har nogle meget udadreagerende beboere, der ikke kan bo på et almindeligt plejehjem. Fx har vi hver sjette uge supervision om den beboer, der p.t. er mest udfordrende – og det betyder også rigtig meget, at vi kommer på kurser sammen, så vi taler samme sprog. Fx er der nogen af de svage demente, der får det dårligt, hvis de bliver overstimuleret – og her er det meget vigtigt, at alle medarbejdere forstår, hvorfor beboerne skal skærmes. Ellers er der måske nogen, der vil sige: 'Han skal da lige med ud og have noget kaffe. Det vil være hyggeligt'.

Individuelle løsninger

Jette Thorup Hansen fortæller, at det er meget vigtigt at tænke kreativt og finde forskellige løsninger til forskellige personer.

I Hans Jørgens tilfælde ville han en anden dag også væk fra Fuglsanggården, men da fornemmede Jette Thaarup Hansen, at hun godt kunne lave en aftale med ham om at blive.

– Han sagde, at han gerne ville blive i køkkenet – men så skulle han også have røde pølser til aftensmad. Og så gælder det bare om at tænke: 'Yes, så skal han have nogle røde pølser'. Og da der ikke var en eneste rød pølse på Fuglsanggården, måtte vi tænke lidt kreativt og ringe til en kollega, der skulle møde ind senere, og få hende til at købe pølser med på vejen.

På samme måde er der fx ikke faste spisetider på Fuglsanggården.

– Beboerne spiser ikke nødvendigvis, når maden er varm – men når de har behov for det. Fx har vi en beboer, der hele sit liv har været vant til at spise meget sen aftensmad, og det gør han stadig – selvom det så betyder, at det er nattevagterne, der skal stå for hans aftensmad. Noget, der ellers er en opgave for aftenvagten.

Jette Thaarup Hansen er den ene af fire socialpædagoger på Fuglsanggård. En af de andre har ansvaret for at arrangere forskellige aktiviteter for beboerne som fx erindringsdans, hvor beboerne genoplever ungdommens musik og dansetrin. ■

Alle oplysninger om beboerne er anonymiserede.

Læs mere om det socialpædagogiske arbejde på Fuglsanggården i artiklen 'Humor, rollespil og tværfaglighed' fra Socialpædagogen nr. 11/2015 som du finder i arkivet på www.socialpaedagogen.dk

Vi arbejder for at få skrevet den socialpædagogiske faglighed ind i den nationale handlingsplan, for vi har rigtig meget at byde ind med i arbejdet på demensområdet

Verne Pedersen, næstformand, Socialpædagogerne

Blik for helheden og den enkelte

Socialpædagogers faglighed hører naturligt hjemme på demensområdet, mener Socialpædagogernes næstformand Verne Pedersen

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk

Dag er omkring 85.000 danskere ramt af demens – i 2040 vil det tal være næsten fordoblet til 160.000, viser beregninger. Demensområdet kommer altså til at fylde mere, og en national handleplan på området er i disse måneder under udarbejdelse: I satspuljen for 2016 er der afsat 470 mio. kr. til planen, der skal sætte rammerne for indsatsen frem til 2025. Planen skal være færdig til efteråret – og når den er klar, skal den have et tydeligt socialpædagogisk islæt, mener Socialpædagogernes næstformand, Verne Pedersen.

– Vi arbejder for at få skrevet den socialpædagogiske faglighed ind i den nationale handlingsplan, for vi har rigtig meget at byde ind med i arbejdet på demensområdet, siger Verne Pedersen.

Hun er derfor også meget tilfreds med, at Socialpædagogerne sidder med i den følgegruppe, der bidrager med input til udarbejdelsen af handleplanen og på den måde kan præge den indsats, der i sidste ende i høj grad kommer til at foregå ude i kommunerne.

– Det er vigtigt, at arbejdsgiverne kender vores kompetencer på det her område. De skal vide, at vi som faggruppe har utroligt gode forudsætninger for med vores faglighed at være med til at løfte indsatsen over for borgere med demens, siger Verne Pedersen.

Hun peger på, at det både handler om arbejdet med demensramte på fx plejehjem, men også i forhold til borgere, der er tidligt i demensforløbet og bor i eget hjem.

Ifølge Nationalt Videnscenter for Demens udviser op mod 90 pct. af de demensramte danskere udadreagerende adfærd, der skaber konflikter,

vold mod personalet og magtanvendelser, og Verne Pedersen peger på, at det bl.a. er her, den socialpædagogiske faglighed kan komme i spil.

Unikke mennesker

– Vi er vant til at tage udgangspunkt i den enkelte og at tilrette vores kommunikation og møde den enkelte, og det betyder, at konflikter og dermed magtanvendelse lettere kan undgås, siger hun.

Hun understreger, at der slet ikke er tale om, at socialpædagoger skal erstatte sundhedsindsatsen omkring den demensramte:

– Det kan og skal vi ikke – men vi skal komplementere og supplere den med det, vi som faggruppe er bedst til: at have blik for det enkelte unikke menneske.

Verne Pedersen peger på, at socialpædagogers helhedsorienterede indsats betyder, at det ikke kun er den demensramte, men også de pårørende, der vil få gavn af en socialpædagogisk tilgang.

Og at en rettidig indsats med vægt på relationer og sociale og fysiske aktiviteter kan dæmme op for ensomhed, social isolation og inaktivitet, og i sidste ende virke forebyggende i forhold til en forværring af graden af demens.

– Det gavner borgeren, men selvfølgelig også familien, og ja, det er en god investering rent samfundsøkonomisk, siger Verne Pedersen. ■

Diskuter på facebook

Hvad har du at byde på?

Hvordan mener du, at man som socialpædagog kan gå ind i arbejdet på demensområdet? Hvilke konkrete ideer har du til at øge den socialpædagogiske indsats på området?

Deltag i debatten på facebook / se hvordan på www.sl.dk/facebook

PSYKIATRI

‘Relationsarbejdet gjorde mig rask’

Investering i det forebyggende arbejde over for sindslidende, færre regler og mere socialpædagogisk støtte – det var nogle af budskaberne på Socialpædagogernes konference om socialpædagogik og psykiatri

Af Lone Marie Pedersen, redaktionen@sl.dk

Illustration: Allan Stochholm

Mennesker skal have mulighed for at blive i miljøet. Tilgængelighed er også at kunne blive i miljøet og komme i kontakt med nogle, der kan hjælpe, før det går galt

Benny Andersen, formand, Socialpædagogerne

Rita på Bornholm har fået et arbejde. Hun er glad. Rita er psykisk syg, og før hun fik arbejde, var hun indlagt omkring fire måneder om året på psykiatrisk afdeling. Men med en støttende hånd fra kontaktpersonen, og et system og en arbejdsplads, som kan magte en medarbejder, hvor der måske skal tages specielle hensyn, så er hendes dag med sygdom blevet skiftet ud med et liv blandt andre. Hun har fået kollegaer og mærker, at hun yder en indsats.

Rita er den gode historie om, at tingene kan lykkes, hvis den psykiske syge får den rigtige socialfaglige støtte til at kunne klare sit liv. Socialpædagogernes formand Benny Andersen fortalte om Rita, da han midt i februar bød godt 350 socialpædagoger og andre fagpersoner, der arbejder med mennesker med psykiske lidelser, velkommen til konferencen ‘Socialpædagogik i psykiatrien’.

Det blev en dag, hvor der blev sat fokus på det forebyggende arbejde med overskrifter som ‘invester før det sker’ og ‘inddrag brugerne noget mere’, så også andre end Rita kan få en chance. Det handler ikke kun om medicinsk behandling. Der skal være nogle til at støtte og hjælpe den psykiske syge med at få hverdagen og livet til at hænge sammen. Hovedingrediensen i den hjælp er socialpædagoger, sagde Benny Andersen.

– I er deres rygge. Ikke som venner, men som stærk socialpædagogisk faglighed, og med jer i ryggen, kan Rita komme på arbejde.

Investér før det sker

Konferencens mål var at få diskuteret, hvad der skal til, for at hjælpen til psykisk syge kan blive endnu bedre. Hvad er barriererne? En af dem er tid.

– Jeg ved godt, at I løber stærkt. Jeg ved godt, hvor presset hele systemet er, at I ønsker jer flere kollegaer og tættere samarbejde med andre fagligheder, sagde Benny Andersen.

Og med det i baghovedet fik et panel lov til at give deres bud på, hvad der skal til for at hjælpe mennesker med psykiske lidelser.

At der er lang vej endnu, før andre kan få det som Rita, kunne Knud Kristensen, formand for Sind, berette om, da han fortalte om en kvinde, der boede på et botilbud. Alt er gået galt med hende, og hun blev politianmeldt for vold mod en medarbejder. Hun er blevet visiteret til et botilbud, som ifølge tilbudsportalen kan klare alle problemstillinger. Hendes problemstillinger – ud over de psykiske lidelser – er misbrug og sociale problemer. Men på botilbuddet får hun ingen hjælp til at tackle sine problemer, og efter voldsepisoden og politianmeldelsen er hun i dag anbragt isoleret i et sommerhus med tre medarbejdere omkring sig døgnet rundt.

– Hvorfor var hun overhovedet placeret med sine komplekse problemer i det botilbud, spørger Knud Kristensen.

– Sagsbehandleren fortalte, at botilbuddet ikke var det rigtige tilbud, men kommunen havde ikke et egnet tilbud til hende, og sagsbehandlerne måtte ikke placere borgere i institutioner uden for kommunen, fortalte Knud Kristensen og nævnte, at den praksis harmonerer dårligt med KLs egen politik på det område: ‘Investér før det sker’.

For mange ansatte

Liselott Blixt (DF), formand for Folketingets Sundheds- og Ældreudvalg og 1. viceborgmester i Greve Kommune, er i kommunalpolitiske sammenhænge gået aktivt ind i at lave forebyggende arbejde for unge med psykiske lidelser. Og i den forbindelse hilste hun det velkommen, at forskellige faggrupper kunne arbejde sammen om at give den bedste hjælp.

– Det er godt med tværfaglighed, men vi skal døleme ikke have flere mennesker. De unge, jeg taler med, fortæller, at de møder 20-30 mennesker, men ingen spørger dem, hvad de kunne tænke sig. Alle taler om, hvad den unge skal. Der bliver talt hen over hovedet på dem, fortalte Liselott Blixt og efterlyste mere forebyggende arbejde med de unge:

– Vi taler hele tiden om medicin og ventelister, men hvis man vender det lidt om og ser på det fra den kommunale vinkel, så er jeg enig i, at hvis kommunerne laver noget forebyggende, så virker det. Det drejer sig om at lave hele indsatsen over for det menneske, man hjælper.

Færre regler

Hermed var bolden givet videre til den tredje i panelet, borgmester i Odsherred Kommune og formand for KL's social- og sundhedsudvalg Thomas Adelskov (A), der kun kunne være enig med Liselott Blixt i, at der var alt for mange mennesker rundt om en ung psykisk syg.

– Det er et fuldtidsjob for det syge menneske at holde alle de offentligt ansatte beskæftiget.

Og så nævnte han i flæng nogle af de mange institutioner, som den syge skal være i kontakt med: Jobcentret for at blive arbejdsmarkedssparat, egen læge, psykiatrisk afdeling og dagpengekantoret. Jobcentret følger et spor, lægen et andet og dagpengekantoret et tredje. Det er Folketinget, som vedtager love, der fastslår, hvordan fx jobcentret skal agere over for en borger.

– Vi mangler en måde til at kunne sætte mennesket i centrum, og at lovgiverne giver os mulighed for at arbejde sammen med borgerne. En sammenhængende indsats handler om at få faglighederne til at spille sammen og få bragt borgeren ind på banen.

Viden og forebyggelse

Så var det Benny Andersens tur som den sidste deltager i panelet. Han og KL er enige om, at det handler om tidlige indsatser.

Benny Andersen pegede på, at det bl.a. handler om tilgængelighed.

– Mennesker skal have mulighed for at blive i miljøet. Tilgængelighed er også at kunne blive i miljøet og komme i kontakt med nogle, der kan hjælpe, før det går galt.

Thomas Adelskov efterlyste mere viden og evidens om den indsats, der bliver ydet.

– Så vi ved, om det er det rigtige, vi foretager os, og så vi bruger pengene der, hvor det giver størst værdi for dem, det handler om.

Også heri var Benny Andersen enig.

– Men mens vi venter på, at vi har viden nok, kan vi bruge den viden, vi allerede har samlet.

Og han henviste bl.a. til at bruge Socialpædagogernes Vidensbank, hvor der er samlet en lang række rapporter om, hvad der virker.

Behov for brobygning

At der på nogle områder allerede er viden nok til at handle, viste en af minikonferencerne, hvor emnet var 'Psykiatribrugere med misbrug – og socialpædagogernes rolle'.

Leder af Kompetencecenter for Dobbelt diagnoser, Region Hovedstaden, Katrine Schepelern Johansen kunne fortælle, at mennesker med en dobbelt diagnose falder igennem behandlingssystemet, fordi de fx både har en psykisk lidelse og et misbrug. Ofte er det svært at få placeret et ansvar for behandlingen. Resultatet er, at de tit bliver skubbet frem og tilbage. Psykiatrien vil ikke behandle dem, før de er ude af misbruget, og misbrugsbehandlingen kan ikke komme langt med behandlingen på grund af personens psykiske lidelse. Et andet problem er, at den medicinske

Der er brug for en brobygger, når mennesker med dobbelt diagnoser skal i behandling. Den store udfordring er at finde ud af, under hvilke organisatoriske rammer, den skal udfolde sig

Katrine Schepelern Johansen, leder, Kompetencecenter for Dobbelt diagnoser

Jeg viser hende respekt og omsorg og signalerer, at jeg godt kan holde ud at være sammen med hende. Det betyder ikke, at jeg fagligt synes, det er i orden at skære sig. Men jeg får opbygget en relation til hende og kan langsomt begynde at tale med hende om, hvordan hun får sig arbejdet ud af at skære sig

Ronnie Sydbøge, socialpædagog, Børne- og Ungdomspsykiatrien, Esbjerg

faglighed står over for en social faglighed, fortæller Katrine Schepelehn Johansen.

– De her mennesker er vant til ikke at blive hørt og ikke at blive set.

Hun underbygger det med et udsagn fra en person med dobbeltdiagnose: 'Jeg havde brug for, at der kom en sød person og tog hånd om mig på en varm og kærlig måde. En der sagde, at de var vant til at behandle sådan nogen som mig med et misbrug. En der spurgte, hvordan kan vi løse det her sammen'.

– Der er brug for en brobygger, når mennesker med dobbeltdiagnoser skal i behandling. Den store udfordring er at finde ud af under hvilke organisatoriske rammer, den skal udfolde sig, siger Katrine Schepelehn Johansen.

Ledelsen skal være med

På det regionale tilbud i Børne- og Ungdomspsykiatrien i Esbjerg har de gode erfaringer med at udfolde nye rammer for det socialpædagogiske arbejde, så de unge med psykiske problemer får et bedre tilbud. Alfa og omega i den omstilling har været, at der er fuld opbakning fra ledelsen, også når det gælder om at bygge en ny kultur op, som bl.a. betyder, at medarbejderne har et mere personligt – men ikke privat – forhold til de unge, fortalte socialpædagog Ronnie Sydbøge på en af minikonferencerne.

Udgangspunktet for omstillingen var, at man ønskede at nedbringe og forebygge tvang i afdelingen, og man blev en del af satspuljeprojektet 'Nedbringelse af tvang i psykiatrien'. Der var i forvejen få magtanvendelser i afdelingen, men man ønskede at nærme sig nul.

– Vi besluttede, at vi ingen tvang ville have, siger Ronnie Sydbøge.

Det er lykkedes, og socialpædagogerne har spillet en central rolle i den omstillingsproces.

Medarbejderne lukkede – i overført betydning – døren ind til tvang og åbnede i stedet den, der fører ind til kreativiteten. Et eksempel er en psykotisk pige, som bliver bragt ind i modtagelsen af Falck-reddere, der har opgivet at komme i kontakt med hende. Ronnie Sydbøge vidste, at is kan virke beroligende på psykotiske mennesker. Så han giver hende en skub-op-is. Stille og roligt begynder pigen at smage på den, og efter lidt tid, siger han til hende: 'Smager det ikke godt med jordbær'. Hun svarer hurtigt tilbage: 'Det er appelsin'.

– Så var der kontakt, siger Ronnie Sydbøge.

Afdelingen udviklede videre på isen og indrettede et baderum med gode dufte, en cola og masser af omsorg.

– Her kommer man ind, inden man får det rigtig dårligt.

Afdelingen har også cigaretter – kaldet for akutmøger – som de unge kan få, hvis de ikke selv har nogen med.

– Det giver ingen mening at sige til en vred ung mand, der ikke har cigaretter, at han skal holde op med at ryge.

De arbejder ikke nødvendigvis evidensbaseret, men er enige om at gå ind i det kreative rum med deres faglighed. Det er ikke alt, der lykkes, men så er det forsøgt.

– Vores mantra er, at det er relationsarbejdet, som nedbringer tvangen.

Må godt være personlig

Afdelingen har besluttet, at medarbejderne godt må fortælle noget om sig selv til de unge. Man skal ikke være privat, men personlig – og fagligheden skal være til stede. Når Ronnie Sydbøge fx fortæller en pige, hvis mor er død af kræft, at han har mistet sin kone til kræften, så er hensigten at møde pigen som medmenneske og danne en relation.

– Det betyder, at det er nemmere for mig at hjælpe hende, for det er relationen, der skal bære det videre.

Når man som medarbejder går ind i et konfliktfyldt rum med en af de unge, kan konflikten eskalere, men det modsatte kan også ske. Og det er det sidste, der bliver arbejdet ud fra, selvom det også betyder, at man undertiden kommer til at overskride de gængse rammer.

Ronnie Sydbøge giver et nyt eksempel. En pige skærer i sig selv. Selvom det er meget provokerende at være vidne til, bliver det besluttet, at han ser på, at hun gør det, uden at han forsøger at tale hende fra det. Den faglige begrundelse er, at det måske betyder noget for pigen, at han kan holde ud at være sammen med hende, selv om hun skærer sig. Resultatet er, at hun fra at skære sig tre-fire gange dagligt, skærer sig mindre og mindre.

– Jeg viser hende respekt og omsorg og signalerer, at jeg godt kan holde ud at være sammen med hende. Det betyder ikke, at jeg fagligt synes, det er i orden at skære sig. Men jeg får opbygget en relation til hende og kan langsomt begynde at tale med hende om, hvordan hun får sig arbejdet ud af at skære sig.

Det er relationsarbejdet, der har gjort mig rask. Det er 10 gange vigtigere end medicin. Det er vigtigt, at I lytter til den psykisk sårbare, og at vi er ligeværdige

Jesper van der Schaft, tidligere psykiatribruger

Ronnie Sydbøge understreger flere gange i sit oplæg, at det er altafgørende, at der er ledelsesmæssig opbakning til at gå ind i det kreative rum. Ellers er det for hårdt at være til stede i det. Og han siger afslutningsvis:

– Hvis vi arbejder for at gøre patienterne til personer, skal vi også gøre behandlerne til personer.

Hun så mig

At det rykker positivt hos en psykisk syg at møde en behandler, som reagerer og opfører sig personligt, er noget, som Jesper van der Schaft kan skrive under på. Over for konferencedeltagerne fortalte han om, hvordan hans liv tog en drejning, da en medarbejder så ham som menneske og behandlede ham som et medmenneske.

I seks år var han indhyllt i psykiatrien. Som han selv udtrykker det, var han kommet så langt ud på havet, at han ikke kunne bunde, og han kunne heller ikke selv komme op.

Han har oplevet, at han ikke fik den hjælp på bostedet, som han havde brug for, og han har oplevet, at bostedet politianmeldte ham for psykisk vold. Men heldigvis har han også oplevet at have gode folk omkring sig, som hjalp ham igennem, så han i dag er lidt mere rask end dengang. Han klarer hverdagen, er aktiv og gør gerne noget for andre, selvom han stadig kan have dage, hvor han kun magter at sidde og stirre ud ad vinduet.

– Det er relationsarbejdet, der har gjort mig rask. Det er 10 gange vigtigere end medicin. Det er vigtigt, at I lytter til den psykisk sårbare, og at vi er ligeværdige.

Efter politianmeldelsen kom han videre med hjælp fra en bostøtte.

– Hun gav mig redskaber, som hjalp mig videre. Fx snakkede hun ordentligt til mig. Andre gange gav hun mig et mentalt spark, så jeg kom videre. Men hun forklarede altid, hvorfor hun gjorde, som hun gjorde.

Og henvendt til salen giver han dette råd:

– I skal altid forklare, hvorfor I gør som I gør, så skal den psykisk syge, I sidder overfor, nok forstå jer.

Bostøtten lavede regelbrud, fortæller Jesper van der Scharft.

– Hun gav mig sit nummer. Det må hun ikke. Jeg kunne ringe til hende døgnet rundt. Jeg havde brug for det. I begyndelsen ringede jeg måske fire gange i døgnet, senere blev det sjældnere og sjældnere. Jeg fik det bedre og tabte også 30 kg.

I dag er Jesper van der Scharft kommet så langt, at han kan leve med sin sygdom.

Fagligheden og medmenneskelighed

– Jespers historie indfanger på mange måder det, som for mig er vigtigt i arbejdet med mennesker med sindslidelse. Ja, i socialt arbejde med udsatte i det hele taget: at hjælpe folk tilbage til et bedre liv. Et mere tåleligt og mere meningsfuldt liv, hvad det så end er for den enkelte, sagde næstformand hos Socialpædagogerne, Verne Pedersen.

– Socialpædagoger møder mennesket som menneske og så selvfølgelig med al den viden, erfaring og faglighed, man har med i rygsækken. Og så handler det om at være vedholdende og blive ved med at tro på, at det kan lade sig gøre – og skabe håb om, at det kan lade sig gøre.

Og noget tyder på, at der bliver rigelig brug for den socialpædagogiske faglighed i kommunerne, som oplever flere og flere borgere med sindslidelser.

– Det er tydeligt, at det her er et stort og vigtigt område for socialpædagoger, sagde Verne Pedersen. ■

Læs mere og find materiale fra konferencen på forbundets hjemmeside: www.sl.dk/psykiatri2016

En bog om det enkle, som er så svært

Den socialpædagogiske faglighed er ikke noget særligt – og så alligevel. Socialpædagogerne har udgivet en bog om det socialpædagogiske arbejde med mennesker med psykiske lidelser

Af Lone Marie Pedersen, redaktionen@sl.dk
Illustration: Allan Stochholm

For de fleste af os er det at få foræret en rose forbundet med stor glæde. En smuk og ofte velduftende blomst, som giveren har valgt, at man skulle have, fordi man måske er noget særligt i giverens øjne, måske har man gjort noget godt, eller måske er det fordi, giveren godt kan lide en. Det er en medmenneskelig hverdagsting, som er let at gøre, og som ofte udløser stor gensidig glæde.

Men så enkelt og ligetil er handlingen ikke, når det er en socialpædagog, der vælger at give en rose til det menneske med psykiske lidelser, man er kontaktperson for. En sådan – selv nok så hverdagsagtig handling – forudsætter, at kontaktpersonen gør det på den rigtige måde og på det rigtige tidspunkt. Og det kræver ikke kun medmenneskelig omsorg, men også stor faglighed at vide, hvornår det er på sin plads at give en rose.

Det er netop den faglighed, der er så svær at skelne fra almindelige medmenneskelige relationer, som Socialpædagogerne har udgivet en bog om. 'Socialpædagogik i arbejdet med mennesker med sindslidelser'. Bogen blev delt ud til deltagerne på Socialpædagogernes konference om 'Socialpædagogik i psykiatrien'.

Om baggrunden for udgivelsen skriver forbundsformand Benny Andersen i forordet: 'Med de store omlægninger af psykiatrien og med bevægelsen over mod socialpsykiatri, kommer sociale tilgange og socialpædagogikken for alvor i spil'.

Stor virtuositet

Bogen er skrevet af socialpædagog Peter Boldsen, Center for socialfaglig udvikling, Aarhus Kommune, og Jan Jaap Rothuizen, leder af VIA, Pædagogik og Pædagogisk Arbejde, Aarhus.

Jan Jaap Rothuizen har i mange år arbejdet med uddannelse af socialpædagoger. Han var derfor også glad for, at Socialpædagogerne har valgt at sætte fokus på den socialpædagogiske faglighed

over for mennesker med psykiske lidelser og ikke mindst glad for, at han sammen med Peter Boldsen fik opgaven. En bog om netop den socialpædagogiske faglighed er efterspurgt viden, fortæller han.

– Der er ansat mange socialpædagoger på området. Samtidig kan man have svært ved at indkredse, hvad det specielle er, som socialpædagoger kan, fordi den socialpædagogiske faglighed umiddelbart ikke er noget særligt, fordi den tilsyneladende er de enkelte hverdagsting, man laver sammen med beboeren. Alligevel er den form for faglighed ikke nem, og det kræver stor virtuositet at udøve den på den rigtige måde, siger han.

Forfatterens ambition med bogen har været at medvirke til, at socialpædagoger får sat ord på det, de gør.

– Vi prøver på at angive, hvordan man også kan have verbale overvejelser om den faglighed, så man ikke bare gør det, men også er i stand til at tale om det for på den måde at kunne dokumentere sin faglighed og stå til ansvar, siger Jan Jaap Rothuizen.

Ambivalent

Forfatterne giver i bogens forskellige afsnit både en historisk gennemgang af det socialpædagogiske arbejde med mennesker med sindslidelse og et overblik over de ingredienser, som indgår i den faglighed. Hvilke udfordringer støder socialpædagoger på, når de arbejder inden for et institutionelt system.

– Det er gennemgående for den socialpædagogiske faglighed og arbejdet, at de har et ambivalent forhold til institutionaliseringen, siger Jan Jaap Rothuizen.

Han forklarer, at socialpædagoger netop blev hentet ind på det psykiatriske område på et tidspunkt, hvor man fandt ud af, at de traditionelle institutioner ikke var livsbefordrende for de psykisk syge. På samme måde som det år tidligere var tilfældet inden for arbejdet med udviklingshæmmede. Det er sket i erkendelse af, at socialpædagoger kan noget andet, fordi de har livet og ikke sygdommen i fokus for deres arbejde.

– Men det forekommer, at man bliver ansat i institutioner, som netop fungerer som institutioner og dermed kommer til at stå i vejen for, at den socialpædagogiske faglighed kan udfolde sig, siger han.

Det er en vigtig problemstilling, som forfatterne har valgt at behandle i bogen.

'Socialpædagogik i arbejdet med mennesker med sindslidelser' kan hentes på www.sl.dk/psykiatri2016

Recovery er i sin grundsubstans pædagogisk, fordi den siger, at du ikke kan flytte et andet menneske. Det skal flytte sig selv, og spørgsmålet er, hvordan man som pædagog kan hjælpe i den situation

Jan Jaap Rothuizen, leder, VIA, Pædagogik og Pædagogisk Arbejde, Aarhus

– Hvis man dyrker sin faglighed, skal man være opmærksom på, at det kan være besværligt, fordi institutionen ikke altid sætter pris på den.

Tamme og vilde problemer

Man skal skelne mellem forskellige typer problemer eller udfordringer. I bogen kalder forfatterne det for tamme og vilde problemer. Tamme problemer kan nemt indkredses og repareres. Fx hvis beboeren er angst, så han får noget medicin for at dæmpe angsten. Vilde problemer er, at mennesker har et kompliceret liv, hvor det måske er psykiske problemer, svage familier og mange andre problemer, som flyder ind i hinanden.

– Institutionerne er gode til tamme problemer, mens de ofte har svært ved vilde problemer, bl.a. fordi man ikke på forhånd kan sige, hvad der virker. Hvis en person fx er voldelig, er det godt at give ham et program, som kan nedsætte volden. Men man kan ikke bare blindt sige, at det virker. Det kan være, at problemet, der udløser volden, ligger et helt andet sted i personens liv, siger Jan Jaap Rothuizen.

I de forskellige institutioner, fx jobcentret eller psykiatrien, er opgaverne specifikke. Det første sted handler det om at komme i arbejde, det andet om medicinsk behandling. For at institutionerne kan løse den opgave, de er sat til, kræver det, at beboeren indordner sig under et institutionelt system, som netop ikke er hverdagsagtigt.

– Men en socialpædagogisk arbejdsplads er karakteriseret ved, at den er hverdagsagtig. Når en bostøtte kommer hjem hos folk i deres hverdag, er det både arbejde, sygdom og hverdagen, der løber sammen, og det må man finde ud af at bære sig fornuftigt i. Det er både styrken og svagheden ved det pædagogiske arbejde, siger han og uddyber.

– Det er styrken på den måde, at man har bedre mulighed for at gøre noget, der er relevant i livssituationen, men svagheden er, at man ikke på forhånd ved, hvad det er, man skal gøre.

Recovery er pædagogisk

En måde at bære sig fornuftigt i det farvandede er ifølge forfatterne at orientere sig mod recovery-tankegangen.

– Recovery er i sin grundsubstans pædagogisk, fordi den siger, at du ikke kan flytte et andet menneske. Det skal flytte sig selv, og spørgsmålet er, hvordan man som pædagog kan hjælpe i den situation. Det gode budskab for socialpædagoger

er, at der i dag er evidens for, at recovery-tilgangen virker. Det er undersøgt og bevist, at den gør noget godt, siger Jan Jaap Rothuizen.

Bogen fastslår, at 'en recovery-orienteret tilgang er pædagogisk, idet den er baseret på den pædagogiske indsigt, at udvikling hænger uløseligt sammen med, at den, der udvikler sig, flytter sig selv. At komme sig – som er oversættelsen af det engelske begreb recovery – er noget, man selv gør. Recovery-begrebet kom frem som et resultat af socialvidenskabelige undersøgelser, der viste, at der var en forholdsvis stor gruppe mennesker med svære sindslidelser, der stort set af egen kraft, dvs. ikke som et resultat af en 'behandling', kom sig, enten helt eller så meget, at de kunne leve et almindeligt socialt liv'.

De seneste 10 år har recovery i mange kommuner været et centralt begreb i udviklingen af socialpsykiatrien, og bogens anden forfatter, Peter Boldsen, fortæller i kapitel 7 om sine erfaringer fra implementeringen af recovery-orienteringen i Aarhus Kommune.

Selvom bogen tager udgangspunkt i socialpædagogik i arbejdet med mennesker med sindslidelser, så har det været forfatternes målsætning, at andre socialpædagoger, ja for den sags skyld andre faggrupper, også kan få stort udbytte af at læse bogen. ■

ARBEJDSLIV

Det kører for pedalartisterne

Udviklingshæmmede skal have arbejde, der giver mening. Det er filosofien bag cykelværkstedet Pedalartisten, som socialpædagog Knud Andersen er opfinder af, og som begyndte med reparation af Furesø Kommunes cykler

Af Trine Kit Jensen, redaktionen@sl.dk

Foto: Søren Kjeldgaard

Der er tale om et arbejde, som de udviklingshæmmede skal have i rigtig mange år. Derfor skal de beskæftige sig med noget, de er glade for og hver dag gå hjem med en følelse af, at de har gjort en forskel

Knud Andersen, socialpædagog og initiativtager

Joachim er en fyr med fart på. For en halv time siden mødte på arbejde på cykelværkstedet Pedalartisten. Den farvestrålende tophue er skiftet ud med cykelhjelm, og han er nu ivrig efter at komme i gang med dagens dont. Meget ivrig.

Sammen med socialpædagog Bo Hasforth skal han først hente kasser med bøger på det nærliggende bibliotek og derefter rundt til mange forskellige adresser i Værløse for at aflevere dem og tage tomme bogkasser med tilbage. To el-drevne ladcykler står klar til start uden for – og pludselig er Joachim væk. Gennem vinduet kan Bo Hasforth se ham forsvinde rundt om hjørnet og må selv halse efter.

Før sin tyvstart har Joachim over en kop kaffe nået at fortælle, at tjansen som bogudbringer 'den er fin'. Det samme mener Ursula, som også skulle have været med på bogturen. På grund af betændelse i lysken må hun i dag blive på værkstedet og går derfor glip af de møder med borgere i området, som for hende er en del af gevinsten ved turen.

– Det er hyggeligt at komme ud til de forskellige steder, der har bestilt bogkasser, og nogle gange bliver der også lagt noget ud – slikkepinde eller chokolade, siger hun.

Selvom der bliver kørt nogle kilometer på bogturene, er det ikke hårdt, fortæller Ursula. For cyklen har jo motor, og er det koldt, tager hun bare kedeldragt på.

Hjemme på værkstedet skal hun i dag fikse et cykelhjul, beretter hun. Bygge det op helt fra bun-

den med eger, fælg og nav. Det har hun brugt lang tid på at lære af cykelsmeden Johan Risum Jensen, som sammen med fagfællen Mads Birkenfelt Hansen også er mødt på arbejde. Men efterhånden har hun bygget op mod hundrede hjul og kan det hele udenad.

– Det er vel nærmest blevet dit speciale, siger Johan Risum Jensen.

Startede i det små

Socialpædagog Knud Andersen er daglig leder og opfinder af Pedalartisten, hvor i alt syv udviklingshæmmede i alderen fra 18 år til midt i 50'erne i dag er i beskyttet beskæftigelse.

Tilbuddet startede i det små for fem år siden. Indtil da havde Furesø Kommune købt sig til arbejdstilbud i andre kommuner, bl.a. på gamle amtsinstitutioner.

Men den løsning var i længden for dyr. Knud Andersen blev derfor spurgt, om han ville være med til at udvikle tilbud i kommunens eget regi og sagde ja på betingelse af, at han fik lov til at lave et cykelværksted, hvor man reparerede kommunens cykler.

– Jeg havde konceptet inde i hovedet og kunne se, at et cykelværksted ville give mulighed for meningsfuld beskæftigelse. Der er tale om et arbejde, som de udviklingshæmmede skal have i rigtig mange år. Derfor skal de beskæftige sig med noget, de er glade for og hver dag gå hjem med en følelse af, at de har gjort en forskel. Tidligere blev de ofte sat til montagearbejde, hvor de sad og samlede tøjklammer eller pakkede skruer og møtrikker i æsker. Det kan måske være godt for nogle ganske få, men for hovedparten er det ikke værdigt, siger han.

De første to år stod Knud Andersen alene og reparerede cykler sammen med en enkelt udviklingshæmmede. Siden kom flere til, og i takt med, at projektet har udviklet sig, er også medarbejderstaben vokset.

Derudover er de fysiske rammer blevet forbedret. Fra et udhus uden varme flyttede Pedalartisten først til en gammel børnehaven og for to år

siden til de nuværende lokaler på Kirke Værløsevej 36. Her er cykelværkstedet bygget op fra grunden og bl.a. indrettet med skillevægge, der giver den enkelte mere arbejdsro.

– Før arbejdede alle i et stort rum, hvor de let kunne komme til at forstyrre hinanden, og det gav mange konflikter, fordi de reagerer umiddelbart, fortæller Knud Andersen.

Ser den enkeltes potentiale

En af Pedalartistens hovedopgaver er stadig at vedligeholde og reparere de kommunale cykler, herunder daginstitutionernes cykler, rådhusets cykler og de cykler, som bl.a. hjemmehjælpere og sundhedsplejersker bruger. I alt ca. 200.

Nogle cykler bliver repareret ude i byen af et par pedalartister, der kører ud sammen med Johan Risum Jensen. Det foregår med et rullende værksted i en kassecykel, så alt det nødvendige er ved hånden. Andre cykler bliver hentet hjem til Kirke Værløsevej for at blive repareret, og her kommer Ursula ofte på banen.

– Jeg kobler bare anhængerens på, forklarer hun og bevæger sig hen i den anden ende af lokalet, hvor anhængerens står.

Den er i bunden forsynet med to skinner, der fungerer som 'cykelstativer', og på den måde kan hun helt alene køre ud i fx daginstitutioner og hente cykler.

– Det handler om at se den enkeltes potentiale, og Ursula er god til at finde vej. Hun er også rigtig god til social kontakt og elsker at sige hej og snakke.

For hende er det derfor et drømmejob at køre rundt på den måde, fortæller Knud Andersen.

Den bogudbringning, som Ursula også er involveret i, kom i stand i forbindelse med det kulturministerielle initiativ 'Danmark Læser' og kører nu på andet år. Der bliver ikke blot kørt bøger ud i Værløse, men i hele kommunen. For at få flere til at læse bøger ville Furesø Bibliotek gerne hjælpe fx travle børnefamilier, der ikke selv kan finde tid til at hente dem. Løsningen blev et koncept, hvor borgerne kunne abonnere på kasser med både børnebøger og voksenlitteratur og få dem bragt hjem til hoveddøren.

– I første omgang forsøgte biblioteket at hyre nogle professionelle budfirmaer, men de var ikke rigtig interesserede, og derfor blev vi spurgt, fortæller Knud Andersen.

Til at begynde med var der tale om en forsøgsordning, men efter tre-fire måneder stod det klart, at de udviklingshæmmede godt kunne håndtere opgaven. I forsøgsperioden blev ca. 500 bogkasser kørt ud, og kun seks borgere var ikke helt tilfredse.

– Det tror jeg ikke, de professionelle budfirmaer kunne have gjort bedre, siger Knud Andersen.

Udvikling af sociale kompetencer

I Bogkasseprojektet ser Knud Andersen fine pædagogiske perspektiver i af flere årsager. På turene får pedalartisterne bl.a. trænet deres læsefærdigheder, når de skal holde styr på adresselisterne, og selvom turene foregår på el-cykel, skal der stadig trædes i pedalerne. Derfor giver de god motion.

KONTAKT Bogkasseprojektet, hvor udviklingshæmmede kører bogkasser ud til kommunens borgere, har mange fordele: Pedalartisterne får trænet deres læsefærdigheder, de får masser af frisk luft og god motion – og så får de styrket kontakten til lokalsamfundet.

REPARATION Hos Pedalartisten arbejder de ansatte udviklingshæmmede borgere med at vedligeholde og reparere de omkring 200 kommunale cykler, som bl.a. bliver brugt af hjemmehjælpere, sundhedsplejersker, på rådhuset og i flere af kommunens institutioner.

De kommer ud og møder hr. og fru Danmark, som finder ud af, at de er helt almindelige mennesker, som bare har et handicap. Omvendt finder de selv ud af, at det ikke er farligt at tale med hr. og fru Danmark

Knud Andersen, socialpædagog og initiativtager

– Det her er jo en gruppe borgere, som er overrepræsenterede i statikkerne over sukkersyge og andre livsstilssygdomme, fordi de ikke har helt den samme kostforståelse som os andre, siger han.

Det vigtigste for Knud Andersen er dog, at bogkasseprojektet giver pedalartisterne kontakt med det omgivende samfund – og vice versa.

– De kommer ud og møder hr. og fru Danmark, som finder ud af, at de er helt almindelige mennesker, som bare har et handicap. Omvendt finder de selv ud af, at det ikke er farligt at tale med hr. og fru Danmark. De får udviklet deres sociale kompetencer, og når de kommer hjem fra sådan en tur, er de sindssygt stolte, fordi de oplever, at de lige som postbuddet gør et helt normalt stykke arbejde, siger han.

Selv om bogprojektet er en stor succes, lægger Knud Andersen ikke skjul på, at der undervejs også har været udfordringer. Fx har det været svært af forklare en af pedalartisterne, at aftalen med abonnenterne er, at han bare skal stille bogkassen på dørrinnet.

– Han vil gerne gøre det så godt som muligt og ringe på, så folk ved, at nu er bøgerne der – og han vil også gerne blive ved med at ringe på, til de kommer og lukker op. Det er i hans verden det bedste, fordi det er det, han selv forventer, hvis han fx har bestilt en pizza. Men ligger man og tager sig en lur, er det langt fra sikkert, man har lyst til at blive væk, fordi der kommer en kasse bøger.

Ture for Rema 1000

Pedalartisterne har også ansvaret for, at en mobil cykelbane til træning af trafikikkerhed bliver flyttet rundt til kommunens børnehaver – og nye opgaver kommer hele tiden til.

Som et af de seneste skud på stammen er de begyndt at køre varer fra Rema 1000 i Farum ud til daginstitutioner. Det sker som led i en kommunal strategi, der tager sigte på, at institutionerne så vidt muligt skal servere økologisk mad og også købe ind lokalt, så transport af varerne ikke belaster miljøet.

Konkret foregår samarbejdet med Rema 1000 på den måde, at supermarkedet pakker paller med varer til de forskellige institutioner. Varerne kan køres direkte op på de ladcykler, der benyttes til udbringningen, så de ikke skal håndteres manuelt, og pedalartisterne kører først ud til én institution. Derefter vender de tilbage til supermarkedet og henter varer til en ny.

Det betyder, at der ikke som ved bogudbringningen er en hel masse adresser at holde styr på. En pædagog eller en cykelsmed kører normalt også med på Rema 1000-turene, men pedalartisterne har også klaret dem alene.

– Hvis der har været sygdom i personalegruppen, har de kørt turen, uden at vi blandede os. De har været i telefonisk kontakt med mig undervejs, men ellers har de selv løst opgaven, fortæller Knud Andersen.

Udbringningen af varer for Rema 1000 i Farum bliver snart evalueret, og Knud Andersen regner med, at der fremover vil blive indgået lignende aftaler med andre lokale supermarkeder og butikker i Furesø Kommune.

Alle kommer ud af huset

Ikke alle pedalartisterne er lige så udadvendte og socialt anlagte som Ursula, men på stedet bliver der lagt vægt på, at alle kommer med på opgaver ud af huset.

– Skulle de selv vælge, er der helt sikkert nogle, som kun ville være hjemme på værkstedet. Men når man har et arbejde, er det vigtigt, at man på den lange bane udvikler sig og bliver lidt klogere. Derfor presser vi lidt på i forhold til nogle af dem, der ikke er så udadvendte. Ingen er permanent hjemme på værkstedet, men har de behov for det i en periode, får de selvfølgelig lov til det, siger Knud Andersen.

Hvilke opgaver, de enkelte får, vurderer han ud fra det kendskab, han har til dem fra hverdagen – og alle team bliver sat sammen, så de i fællesskab kan klare opgaven. Handler det fx om bogud-

bringning er den ene måske god til at finde vej, mens den anden er en type, der aldrig vil gå kold på ruten, selvom vejret eventuelt skulle drille.

– En af de store pædagogiske opgaver er netop at matche de her team, så det hele kommer til at køre, siger han.

Nogle få har i en kortere periode været i arbejdsprøvning på stedet. Men for hovedparten af pedalartisterne er der tale om et regulært stykke arbejde, og en enkelt er i lære som cykelmekaniker. Han hørte til i Hørsholm Kommune og skulle ud i et afklaringsforløb, da Pedalartisten blev kontakten.

– Han ville ingenting, men havde for mange år siden været på et cykleværksted. Derfor blev jeg overtalende, at han skulle være her i tre måneder. Undervejs blev han så glad for os, at han blev hængende, og han har nu fået bevilget et fireårigt STU-forløb, så han kan blive cykelsmed, fortæller Knud Andersen.

Stadig projektudvikling

Når Joachim ikke cykler ud med bøger til borgerne, kan han godt lide at 'lave gamle cykler nye'. Det gør han med stor dygtighed og meget grundigt.

– Han elsker at sætte nye dele på cyklerne, og når noget skal ordnes, kan det ikke gå stærkt nok, fortæller cykelsmeden Johan Risum Jensen.

Med den indstilling kan det ikke undre, at han ude fra bogruten to gange i rap ringer til Johan, fordi pæren i en af de tre små batteriindikatorer på el-cyklen ikke lyser. Det mener han prompte bør afstedkomme et opkald til den fabrikant, som cyklen er købt hos.

Johan Risum Jensen har tidligere arbejdet på andre sociale projekter og kan godt lide kombinationen af håndværk og pædagogik.

– Ude i en almindelig cykelbutik skal der tjenes penge, og du skal måske lave 25-30 cykler om dagen. Her er der selvfølgelig også noget, vi skal nå, men fokus er på det menneskelige. Det giver udfordringer, som skal løses, men der sker også en hel masse underholdende ting, siger han.

I det daglige bliver der ikke lagt så stor vægt på, om man er cykelsmed eller uddannet pædagog, fortæller Knud Andersen.

– Men jeg har selvfølgelig det overordnede pædagogiske ansvar, siger han.

Knud Andersen har i øjeblikket barselsorlov, men når han er på værkstedet, bruger han stadig meget tid på projektudvikling for hele tiden at

skaffe nye arbejdsopgaver til pedalartisterne og sørge for, at de rent praktisk kan realiseres. I starten var det primært ham, der løb kommunens forskellige afdelinger på dørene for at gøre opmærksom på, hvad cykleværkstedet kunne bidrage med. Men i dag går det begge veje, fortæller han.

– Nu er det lige så meget dem, der kontakter os for at høre, om vi kan det ene eller andet.

Seneste eksempel på det var et projekt i forbindelse med en temauge for 6. klasser i folkeskolen. Her var cykelsmed Johan Risum Jensen, Ursula og pedalartisten Lars inviteret med som hjælpelærere på en workshop, hvor de i samarbejde med en svejser byggede kreative cykler af genbrugsdele med børnene.

– Det var et skønt projekt. På workshoppen var de i en position, hvor de ikke selv skulle lære noget, men lære fra sig. Det var de meget stolte af, og for børnene var det en god ting at se, at de godt kan nogle ting, selvom de er anderledes end andre voksne, siger Johan Risum Jensen. ■

RUMMELIGHED I cykleværkstedet Pedalartisten, hvor godt håndværk og pædagogik går hånd i hånd, er fokus først og fremmest på det menneskelige. Så i det daglige betyder det ikke så meget, om man nu er cykelsmed eller pædagog.

ARBEJDSMILJØ

Relationsarbejde slider mentalt

Ansatte, der arbejder med at skabe relationer, er mere psykisk belastede i jobbet end andre faggrupper, viser ny analyse

Af Tina Løvbohm Petersen, tln@sl.dk

Søvnproblemer, psykisk nedslidning og stress forekommer oftere hos medarbejdere i fag, hvor man arbejder med at skabe relationer til andre mennesker, end i andre faggrupper. Det gælder fx socialpædagoger, lærere og fængselsbetjente, for hvem arbejdet med andre mennesker kan skabe svære psykiske belastninger, viser ny analyse fra tænketanken Cevea. Det skriver Ugebrevet A4.

Noget af det, der særligt belaster de ansatte i de såkaldte relationsfag, er bl.a., at de mangler indflydelse på arbejdets udførelse, og at de udsættes for modsatrettede krav.

– Det er tydeligt, at det er organiseringen af arbejdet, der gør folk syge og dårlige. De føler

ikke, at de har mulighed for at bruge deres faglighed og rent faktisk udfylde den rolle, de nu engang har, siger analysechef i Cevea, Frank Skov, til A4.

Analysen bygger på data fra en stor spørgeskemaundersøgelse om arbejdsmiljø, som Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) gennemførte i 2012 i en lang række fag.

Vigtigt med indflydelse

Det fremgår også af analysen, at ansatte i relationsfag oftere end i andre fag oplever, at deres arbejdsevne ikke lever op til de psykiske krav på arbejdspladsen, og at arbejdet påvirker dem følelsesmæssigt, når de skal tage stilling til andre menneskers problemer.

Og det er ikke unormalt, at ansatte i disse fag bliver mere psykisk berørt af deres arbejde, fordi de netop arbejder med folk, som befinder sig i vanskelige livssituationer, og hvis liv forandrer sig, hvilket kan være en psykisk belastning for de ansatte.

Sådan forklarer seniorforsker ved NFA, Thomas Clausen, i Ugebrevet A4. Han understreger samtidig, at det derfor er vigtigt,

at de ansatte får mulighed for at træffe egne beslutninger på arbejdspladsen:

– Indflydelse på arbejdet er en vigtig faktor for trivslen. Og hvis de ansatte ikke får plads til at kunne lade deres faglighed råde på grund af fastsatte regler, så skaber det frustration og et dårligt arbejdsmiljø.

Analysen viser også, at ansatte i relationsfag i mindre grad end ansatte i fag, hvor man ikke arbejder med mennesker, føler sig retfærdigt behandlet – og en sådan oplevelse kan medvirke til en dårlig stemning på arbejdspladsen og dermed påvirke det psykiske arbejdsmiljø negativt.

Mere stressede

I relationsfag er medarbejderne også oftere stressede end i andre brancher, fremgår det af Ceveas analyse, der har set på forskellige indikatorer for stress som fx følelsen af at være udslidt, træthed, dårlig søvn og mangel på energi i privatlivet. Ifølge analysen har ansatte i relationsfag ofte en usammenhængende søvn. De føler, at arbejdet tager energi fra deres private liv, de er mere trætte efter en typisk

arbejdsdag, og de vurderer generelt deres helbred dårligere end ansatte i andre fag.

Men selvom medarbejdere, der arbejder med relationer og mennesker, oftere føler sig stressede, så er det ikke hverken tidspres eller et højere arbejdstempo, der gør udslaget. Det handler derimod om følelsen af, at bureaukrati og regler ofte står i vejen for, at man kan gøre sit arbejde ordentligt. Til A4 siger Frank Skov:

– Hvis man organiserede arbejdsfunktionerne i den offentlige sektor anderledes, så kunne vi få meget mere ud af de her mennesker. Men på grund af en vanvittig dårlig styring og ledelse skaber vi nogle miljøer, som folk ikke trives særlig godt i, og hvor potentialet ikke bliver udnyttet.

Analysen viser også, at selvom ansatte i relationsfag i mindre grad end ansatte i andre fag er bange for at blive arbejdsløse, så er de i stor stil bekymrede for at blive forflyttet mod deres vilje. ■

Læs hele Ceveas analyse via www.kortlink.dk/kmqx

Landsmøde i netværket marginaliserede og udstødte

26. – 27. maj 2016 på Hotel Pejsegården i Brædstrup

Hvad er kerneopgaven i arbejdet med socialt udsatte?

Hvordan gik det til, at kvinder fik valgret – med historiske indslag om det social område v. Asbjørn Agerschou. Oplæg v. Ole Sørensen – 'Rebellen fra Langeland'. Oplæg v. Mogens Seider, Fountain House

Tilmeldingsfrist: 4. maj 2016

Yderligere oplysninger og tilmelding: www.sl.dk/marg2016

VOLD

Samlet overblik skal give bedre sikkerhed

Ny kortlægning af initiativer, der skal forebygge vold, skal være med til at øge sikkerheden inden for social- og sundhedsområdet

Af Tina Løvbohm Petersen, tln@sl.dk

Efter flere alvorlige tilfælde af grov vold og vold med døden til følge på bl.a. botilbud og forsorgshjem for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne skal der øget fokus på forebyggelse. For at gøre det lettere at få et overblik over initiativer, tiltag og den lovgivningsmæssige ramme på området, præsenterer en ny kortlægning fra Socialstyrelsen derfor en samlet oversigt over initiativer til forebyggelse af vold og øget sikkerhed på arbejdspladser på social- og sundhedsområdet.

Kortlægningen er udarbejdet i samarbejde med flere forskellige ministerier – og fokus er målgruppen voksne og ældre borgere med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Målet er at skabe klarhed blandt fagpersoner og beslutningstagere om rammerne for forebyggelse af vold på tværs af forskellige fagområder.

I kortlægningen finder man bl.a. en oversigt over den

lovgivningsmæssige ramme, der understøtter forebyggelse af vold og øget sikkerhed på arbejdspladser inden for social- og sundhedsområdet. Fem temaer foldes ud – tilsyn, magtanvendelse, samarbejde mellem myndigheder, arbejdsmiljø og det voldsforebyggende sigte i uddannelser på social- og sundhedsområdet.

Gennemgang af indsatser

Et afsnit om igangværende initiativer til forebyggelse og håndtering af vold beskriver en række indsatser, der har til formål at øge sikkerheden for medarbejderne, forebygge vold og øge sikkerheden blandt beboere/patienter på botilbud og forsorgshjem, i ældreplejen samt i behandlingspsykiatrien. Det er både borgerrettede indsatser – som fx satspuljeprojektet 'Forebyggelse af magtanvendelse på botilbud' – arbejdsmiljøindsatser og kompetenceudviklingsinitiativer rettet mod personalet – og en oversigt over forskellige tværgående initiativer, kampagner og oplysningsmateriale.

Endelig ses der også nærmere på, hvordan de fysiske rammer kan have betydning for beboernes velbefindende og dermed mindste udadreagerende og voldelig adfærd. ■

Læs hele kortlægningen på Socialstyrelsens hjemmeside via www.kortlink.dk/kmpr

NOTER

Webinar: Den gode praktikvejledning

Hvis du er praktikvejleder eller interesseret i at blive det, må du ikke gå glip af forbundets næste webinar, som handler om praktikvejledning. Oplægsholder er Mine Rasmussen, lektor i pædagogik og master i læreprocesser samt studievejleder ved VIA, pædagoguddannelsen i Ikast. Undervejs svarer hun på spørgsmål og kommer ind på emner som: Hvad er god praktikvejledning? Hvad betyder den nye pædagoguddannelse for praktikvejledningen? Hvilke særlige muligheder og dilemmaer opstår i samspillet mellem vejleder og studerende? Socialpædagogernes faglige selskaber arrangerer webinar, som er gratis for medlemmer og foregår tirsdag den 8. marts kl. 17-18. Tilmelding via www.sl.dk.

mad

Fagbevægelsen er en god forretning

Kursusstedet Konventum, forsikringselskabet Alka, Folkeferie.dk og fordelskortet LO-Plus er alle eksempler på virksomheder under fagbevægelsen, der har vist sig at være en rigtig god forretning. Det skriver Ugebrevet A4. Forklaringen på økonomisk succes er, at fagbevægelsen kører på konkurrencesamfundets betingelser, og at der er sket en øget professionalisering af fagbevægelsens forretninger. Arbejdsmarkedsforsker på Aalborg Universitet, Henning Jørgensen, taler om et kulturskifte i fagbevægelsen og siger bl.a. til A4, at man i dag kun bliver udpeget til direktørposter, hvis man har kompetencerne i orden – og kun involverer sig i aktiviteter, der er bæredygtige på et markedsøkonomisk grundlag.

tln

Få tillidsvalgte med minoritetsbaggrund

Antallet af tillidsrepræsentanter med indvandrerbaggrund på danske arbejdspladser hænger dårligt sammen med antallet af medarbejdere med anden etnisk baggrund end dansk. Det viser tal fra FOA og 3F, som Ugebrevet A4 omtaler. Og det er et problem, at indvandrere er stærkt underrepræsenterede blandt de tillidsvalgte, lyder det fra forsker på Roskilde Universitet, Anders Ejrnæs. Til A4 siger han, at det er vigtigt, at indvandrere føler sig repræsenteret og har tillidsrepræsentanter, der har føling med deres problemer og kan formidle de rettigheder, man har på det danske arbejdsmarked. I 3F har 12 pct. af medlemmerne en anden etnisk baggrund end dansk, mens kun fire pct. af de tillidsvalgte har minoritetsbaggrund. I FOA har syv pct. af medlemmerne indvandrerbaggrund, mens det blandt de tillidsvalgte kun er 2,3 pct.

tln

Socialpædagogerne indgår OK med EKKO-fonden

De var egentlig gået i gang med at forhandle med Det Faglige Hus. Men EKKO-fonden, som driver socialpædagogiske tilbud flere steder i landet, er medlem af Dansk Erhverv, som Socialpædagogerne har indgået landsoverenskomst med på dette område – og Dansk Erhverv har derfor anbefalet EKKO-fonden at tiltræde denne overenskomst, som gælder for alle pædagogiske medarbejdere ved private tilbud og opholdssteder. Direktionen i EKKO-fonden har valgt at følge denne anbefaling og har derfor indstillet til fondens bestyrelse, at EKKO-fonden tiltræder landsoverenskomsten. Dermed er forhandlingerne med Det Faglige Hus afbrudt.

tln

SOCIALT UDSATTE

Mangel på målrettet alkoholbehandling

Hver femte af de socialt udsatte danskere får ikke den alkoholbehandling, de har brug for – kommunerne mangler individuelt tilpassede tilbud, viser undersøgelse

Af Jens Nielsen, jni@sl.dk

En socialt udsat dansker kan ikke bruge det samme tilbud om behandling for alkoholmisbrug, som en dansker, der har bolig, job og familie. Men det er i realiteten det, mange socialt udsatte bliver tilbudt – og det er ikke godt nok.

Sådan konkluderer Rådet for Socialt Udsatte, efter at SFI på opdrag fra rådet har undersøgt, hvordan kommunernes tilbud til de udsatte danskere er – set fra et brugerperspektiv. Undersøgelsen er således bl.a. baseret på interviews med 128 udsatte, der har fortalt om deres oplevelse af de tilbud om alkoholbehandling, de har fået.

Her siger godt en fjerdedel – 27 pct. – at der mangler

relevante tilbud, som passer til deres ønsker og behov. Og hver femte, 21 pct., mener, at de samlet set ikke har fået den hjælp, der kunne føre dem ud af deres misbrug.

Undersøgelsen viser ikke overraskende, at de udsatte er en gruppe borgere med meget sammensatte problemer.

Alkoholmisbrug er kun én del af komplekset, der også tæller psykisk sygdom, stofmisbrug, hjemløshed, fattigdom og gæld.

58 og 57 pct. siger, at de oplever, at henholdsvis fysiske og psykiske problemer påvirker deres liv, men det er de psykiske problemer, de selv angiver som dem, de har mest brug for hjælp til at håndtere.

Netop sammensathedens af deres problemer betyder også, siger mange af de medvirkende i undersøgelsen, at det tilbud, de får, skyder ved siden af deres behov. Og hver fjerde finder det meget svært at få et konkret tilbud, mens 15 pct. har oplevet direkte afslag på alkoholbehandling.

Noget af det, de udsatte efterspørger, er opfølgning og hjælp til fastholdelse af positive

forandringer oven på et behandlingsforløb, viser undersøgelsen. Og mange har brug for at blive hjulpet på gaden eller der, hvor de bor, fordi de har svært ved at møde op på behandlingsstedet.

Øjenhøjde

De socialt udsatte betegner især de opsøgende indsatser som betydningsfulde, men undersøgelsen viser også, at der er stor forskel på, hvorvidt kommunerne råder over denne slags tilbud. Men den tredjedel, der har haft kontakt med en opsøgende medarbejder, føler sig hjulpet af det.

I rapporten siger en af de medvirkende udsatte: 'Jeg synes, at gadeplansmedarbejdere er mere værd, fordi de tager fat på en anden måde. Eller også accepterer vi dem, fordi de møder os på gaden. Det er vejen frem'.

Forskerne bag undersøgelsen peger på, at netop det individuelle møde og tilgang er vejen frem:

'Hvis faste behandlingsstrategier som Housing First eller trinbaserede tilgange medfører en manualiseret tilgang med faste svar på, hvad borgere skal have

af tilbud og i hvilken rækkefølge, de skal have tilbuddene i, kan det betyde, at borgere ikke bliver mødt med det fokus, de selv ønsker. Manualer og uflexible behandlingsstrategier risikerer på den måde at modarbejde en individualiseret og differentieret tilgang [...] Kort sagt har de socialt udsatte borgere brug for professionelle og for systemer, der kan og vil møde dem, der hvor de er', hedder det.

Fra Rådet for Socialt Udsatte opfordrer formand Jann Sjørnsen da også til netop at gøre det:

– Undersøgelsen peger på, at kommunerne i større omfang skal opsøge socialt udsatte og tage dem i hånden hen til relevante og individuelt tilpassede tilbud. Det virker. Men når det er sagt, så viser undersøgelsen også, at der skal mere forskning på området, så kommunerne også kan få bedre viden om både målgruppen og indsatserne, siger han. ■

Rapporten 'Alkoholbehandling til socialt udsatte borgere. Systemets tilbud i borgerperspektiv' kan hentes på SFI's hjemmeside via www.kortlink.dk/kmvr

Landsmøde for tilsyns- og familieplejekonsulenter

26. – 27. maj 2016 på Hotel Faaborg Fjord

Politisk indslag v. social- og indenrigsminister Karen Ellemann. At leve og bo med børn og unge, der har oplevet omsorgssvigt eller traumer v. Jesper Birck. Supervision – hvad snakker vi egentlig om? v. Pernille Brok. Min opvækst som anbragt v. Troels Kløvedal

Tilmeldingsfrist: 29. marts 2016

Yderligere oplysninger og tilmelding: www.sl.dk/tilsyn2016

Et vigtigt stykke danmarkshistorie

Af Sytter Kristensen, LEV

De tre dokumentarudsendelser 'De åndssvages historie', som DR-K sendte mellem jul og nytår, var en stor seersucces. Så vidt jeg er orienteret, fik de tre afsnit om efterkrigstidens behandling af mennesker med udviklingshæmning et enestående højt antal seere for et DR-K-program. Også på de sociale medier var der stor interesse. På både Socialpædagogernes og LEV's facebooksider blev forntalen af programmerne 'liket', delt, set og kommenteret livligt. Op imod 100.000 så facebook-klippene takket være mere end 1.000 delinger.

Interessen for dokumentaren er fortjent og vigtig. Fortjent, fordi 'De åndssvages historie' er et flot og bevægende stykke tv-dokumentar, der giver stemme til tre mennesker, som har levet en stor del af deres tilværelse som anbragte i forsorgen – og til tidligere medarbejdere, som har været brikker i det system, der var rammen om de anbragtes liv. Vigtig, fordi dokumentaren fortæller et stykke danmarkshistorie, som vi har brug for at kende – ikke mindst blandt de politiske og administrative magthavere, som i dag har ansvaret.

Opgøret med Åndssvageforsorgens uværdige – og nogle gange torturlignende – behandling af mennesker med udviklingshæmning havde sine helte. Mest prominent er naturligvis 1960'ernes forsorgschef Niels Erik Bank-Mikkelsen, men tusindvis af socialpædagoger, lærere og pårørende ydede også en glørværdig indsats i opgøret. De var alle med til at udvikle og realisere de værdier om inklusion, afinstitutionisering, værdighed og

normalisering, som udpegede retningen fra 1980 og nogle årtier frem.

Jeg er sikker på, at en stor del af de mange seere til 'De åndssvages historie' er socialpædagoger. Både tidligere ansatte i den daværende forsorg og nuværende ansatte i diverse tilbud for børn, unge og voksne med udviklingshæmning.

Nogle genkaldte sig måske egne erindringer om en tid, hvor mennesker blev fraskrevet ethvert undervisnings- eller udviklingspotentiale og henvist til en hel tilværelse fastspændt i sengen. Mens andre måske fik associationer til den hverdag, som i dag bydes nogle udviklingshæmmede. Mange socialpædagoger har over de seneste fem til syv år set, hvordan de værdier og den faglighed, som blev grundlagt i opgøret med åndssvageforsorgen, er kommet under beskyldning.

Jeg tror, at vi har brug for at genkalde os historien om den måde, det danske samfund behandlede mennesker med udviklingshæmning og andre sårbare medborgere på. Det er dokumentaren 'De åndssvages historie' et vigtigt bidrag til. Et bidrag, som, håber jeg, bliver startskuddet til en fornyet værdipolitisk dialog om, hvor den aktuelle handicappolitik er på vej hen – og om det virkelig er det, vi vil.

Jeg håber, at mange socialpædagoger vil deltage i debatten. ■

Sytter Kristensen er landsformand for Landsforeningen LEV. De tre programmer bliver genudsendt på DR-K den 30. marts, 6. april og 13. april – alle dage kl. 20.00.

- Har du diskuteret programmerne med dine kolleger?
- Tør du gå på tværs af tendensen og stå fast på værdier og faglighed?
- Hvordan kan du være med til at sikre, at der fortsat er socialpædagogiske arbejdspladser på området?

Deltag i debatten på
socialpaedagoger.dk/prik